

247.538

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

247538

**OLCSÓ
KÖNYVTÁR**

Szerkesztő Gyulai Pál.

Egy-egy szám ára 20 fill.

A NAGY GALEOTTO.

DRÁMA HÁROM FELVONÁSBAN, EGY ELŐJÁTÉKKAL.

Írta

ECHEGARAY JÓZSEF.

MÁSODIK KIADÁS.

711-713. sz.

60 fill.

FRANKLIN-TÁRSULAT

BUDAPEST

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A NAGY GALEOTTO.

DRÁMA HÁROM FELVONÁSBAN, EGY ELŐJÁTÉKKAL.

IRTA

ECHEGARAY JÓZSEF.

A SPANYOL EREDETIBŐL FORDITOTTA

PATTHY KÁROLY.

MÁSODIK KIADÁS.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.

1907.

SZEMÉLYEK.

Don Julian.

Teodóra, neje.

Don Severo, Julian testvérbátyja.

Doña Mercedes, neje.

Pepito, fiuk.

Ernesto.

Egy párbajsegéd.

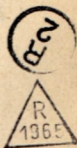
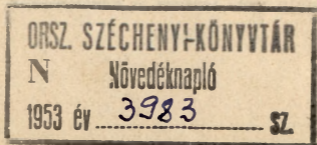
Két szolga.

Történik a jelenkorban, Madridban.

Az előforduló spanyol nevek kiejtése :

José Echegaray = Hozé Ecsegaráj. — Julian de Garagarza = Hulián de Garagarsza. — Doña Mercedes = Donya Merszédes. — Cadiz = Kádisz. — Girona = Heróna. — Juan de Acedo = Huán d'Aszēdo. — Pepe Uceda = Pepe Uszēda. — Nebreda = Nebrēda. — Luis Alcaraz = Luisz Alkarász. — Hermógenes = Ermóhepsz. — Genaro = Henáro.

7538

ELŐJÁTÉK.

Dolgozószoba. Balról erkély, jobbról ajtó; a szoba közepén íróasztal, rajta sok papiros, néhány könyv és egy égő lámpa; jobbról kandalló, mellette pamlag és székek.

Késő este.

Első jelenet.

ERNESTO (az asztalnál ül és írni készül). Hiába! . . . Lehetetlen! . . . Ez valóságos harc a lehetetlenséggel. Az eszme megvan: itt lüktet izzó agyamban; érzem! Néha egy belső fény megvilágítja: és látom! Látom lebegő alakját, elmosódó körrajzát; s hirtelen, hangok törnek elő titokzatos belsejéből, melyektől megelevenül: a fájdalom sikoltása, szerelmes sóhajok és gúnyos hahoták . . . egész világa az élő és harczoló szenvedélyeknek, melyek itt körülöttem rajzanak, terjeszkednek, s betöltik és megnépesítik a levegőt, a mindenséget. Akkor, akkor így szólok önmagamhoz: itt a pillanat! és veszem a tollat és a végtelenbe szegzett tekintettel, élesen hallgatózva, szívem dobogását is visszafojtva, a papiros fölé hajlok . . . de ah, gúnyja a tehetetlenségnek! . . . a körvonalak

összekuszálódnak, a látomány eltűnik, sóhajok és sikoltások elnémulnak . . . és a semmi, a semmi környékez újra! . . . A semmi, az üres térnek, a lomha gondolatnak, az álmos kimerültségnek egyhangúsága. Sőt több mindezeknél: egyhangúsága egy mozdulatlan tollnak és egy üres, élettelen papirosnak . . . Ah, hányféle alakja van a semminek! és sötét némaságában mily gúnyt űz az ilyen magamfajtájú teremtkkel! Sok, sokféle alakban jelen meg: egy szintelen vászondarabban, egy idomtalan márványkőben, vagy zürzavaros hangok kúszált lármájában; de egyik sem oly borzasztó, oly szemtelen, oly türhetetlen, mint ez a nyomorútt toll (eldobja) és ez a tiszta papírlap. Ah! . . . ha tele nem írhatlak, legalább széttéphetlek, hitvány tanúja te, fellengő dícsvágyamnak és örökös megaláztatásomnak! Így . . . így . . . apróbbra . . . még apróbbra . . . (Széttépi a papirost. Szünet). . . És most? . . . Szerencse, hogy senki sem látott; mert végre is ez a dühöngés nevetséges és igazságtalan. Nem . . . azért sem engedek. Gondolkozom tovább, — míg győzni fogok, vagy végkép kimerülök. Nem: meg nem adom magamat soha. Lássuk . . . lássuk, talán ilyen formán.

Második jelenet.

Ernesto. D. Julian.

D. JULIAN (frakkban, a karján felöltővel, az ajtóban megállva). Hé, Ernesto!

ERNESTO. Don Julian!

D. JULIAN. Még mindig munka mellett? . . . Zavarlak? . . .

ERNESTO. Zavarni — engem?! Az Istenért, don Julian! Tessék bejönni. És Teodóra? (D. Julian belép.)

D. JULIAN. A színházból jövünk. Teodóra fölment a harmadik emeletre bátyámékkal, nem tudom miféle vásárlását akarja neki Mercedes megmutatni; én pedig szobám felé tartottam, de világot látva nálad, beszóltam, hogy jó éjtszakát kívánjak.

ERNESTO. Sokan voltak?

D. JULIAN. Sokan, mint rendesen; s barátaink mindnyájan te utánad kérdezősködtek; csodálkoztak, hogy nem jöttél velünk.

ERNESTO. Mily érdeklődés!

D. JULIAN. Érdemedhez képest inkább kevés. Nos, és te használtad a magányosság és az ihlet kedvező óráit. Ugy-e bár?

ERNESTO. A magányosságban volt részem, de az ihlet nem jött, bár szerelmes rimáncodással kértem, könyörögtem.

D. JULIAN. Nem jelent meg az idézésre?

ERNESTO. És nem először. De ha nem használhattam is föl ezt a három órát, tettem legalább egy hasznos fölfedezést.

D. JULIAN. Ugyan mit?

ERNESTO. Azt, hogy én egy szegény ördög vagyok.

D. JULIAN. Az ördögbe is, ez valóban nagy-szerű fölfedezés.

ERNESTO. Sem több, sem kevesebb.

D. JULIAN. És mi az oka e levertségnek? Talán nem akar sikerülni a dráma, a melyről a minap beszéltél?

ERNESTO. Hogyan is sikerülne nekem valami?!

D. JULIAN. És miben áll az a furcsa helyzet, a melybe az a csökönyös ihlet és az az átkozott dráma sodorta az én jó Ernestómat?

ERNESTO. Abban áll, hogy midőn kigondoltam, azt hittem, hogy igen jó, igen termékeny drámai eszmére akadtam, s midőn formába akartam önteni, midőn a színpad világának megfelelő ruházattal akartam ellátni, igen furcsának, nehéznek, drámaiatlannak és lehetetlennek tűnt fel a tárgy önmagamnak.

D. JULIAN. De miben áll a tárgy lehetetlensége? Lássuk, mondj valamit, mert már valóban kíváncsi vagyok. (Leül a pamlagra.)

ERNESTO. Képzeld csak, a főszemély, a ki a drámát létrehozza, a ki a cselekvényt megindítja, élteti, lebonyolítja, a ki a katasztrófát előidézi

és azt mohó gyönyörrel élvezi: a főszemély nem léphet a színpadra.

D. JULIAN. Oly rút? oly visszataszító, vagy annyira gonosz?

ERNESTO. Nem; rútnek csak olyan rút, mint akárki, mint ön vagy én. Rossznak sem mondható. Sem jó, sem rossz. Visszataszító? Nem, épen nem; nem vagyok oly embergyűlölő, sem annyira életunt, hogy illet állítsak, vagy hogy ily nagy igaztalanságot kövessenek el.

D. JULIAN. Nos, hát akkor mi lehet az ok?

ERNESTO. Az ok, don Julian, az, hogy a főszereplő, a kiről szó van, tényleg nem férne el a színpadon.

D. JULIAN. Boldogságos Isten, mit beszélsz? Talán mythologiai dráma és titánok szerepelnek benne?

ERNESTO. Azok, de modern titánok.

D. JULIAN. Szóval?

ERNESTO. Szóval a főszemély: az egész világ.

D. JULIAN. Az egész világ! Nos, igazad van, az egész világ csakugyan nem fér el a színpadon.

ERNESTO. Most már belátja tehát, hogy nem beszéltem alaptalanul.

D. JULIAN. Még nem. Az egész világ összefoglalható néhány típusban vagy jellemben. Én nem értek ehhez a dologhoz, de hallottam, hogy ezt nem egyszer tették már a legnagyobb mesterek.

ERNESTO. Igaz; csakhogy ebben az esetben, vagyis az én drámámban ez lehetetlen.

D. JULIAN. Miért?

ERNESTO. Több oknál fogva, melyeket elsorolni, főleg ily későn, nagyon hosszadalmas volna.

D. JULIAN. Mit sem tesz: lássunk egynehányat.

ERNESTO. Nos tehát, nézze csak: ennek a modern titánnak, ennek a százezerfejű szörnyetegnek, melyet én az egész világnak nevezek, minden egyes tagja, mindenik feje részt vesz az én drámámban egy-egy rövidke pillanatra, egyetlen szóval, egy tekintettel; egész szerepe talán csak egy mosoly; megjelenik egy pillanatra, s a másokban ismét eltűnik; közreműködik, de szenvedély nélkül, izgalom és rosszakarat nélkül; közömbösen, szórakozottan játszsza szerepét, s igen gyakran csupa mulatságból vesz részt a cselekvényben.

D. JULIAN. Nos, tehát?

ERNESTO. Tehát ezeket az elejtett szavakat, ezeket a futó pillantásokat, ezeket a közönyös mosolyokat, mind ez aprólékos és ártatlan gonoszságokat, hogy úgy mondjam: a drámai világosság eme jelentéktelen sugarait, egy gócpontban, egy családban összegyűjtve: előáll a robbanás, a küzdelem, az áldozatok. Ha már most én az emberek összeségét egynéhány típusban vagy jelképes személyben ábrázolom: úgy

mindegyikben nagyon sokat kell összefoglalnom, a mi a valóságban csak sokakban szétszórva található, s így meghamisítom magát a gondolatot. A mellett, hogy ez a néhány typus az ártatlan gonoszságok halmozása által visszasztatitívá és valószínűtlenné válnék: még az a gyanú is háramlanék reám, mintha én egy szívtelen, romlott, aljas társadalom képét akar-nám rajzolni, holott én csupán azt akarom megmutatni, hogy a legjelentéktelenebb cselekedetek sem vesznek el a jóra vagy a rosszra, mert a modern élet titokzatos áramlataiban fel-fogva, összegyűjtve, rendkívüli hatásokat idézhetnek elő.

D. JULIAN. Elég, ne folytasd: ez nekem nagyon is mély bölcselkedés. Valami dereng előtttem, de csak úgy sűrű ködön keresztül. Végre is te jobban érted ezeket a dolgokat, mint én; ha árfolyamról, váltóról, kötelezvényről volna szó, az egészen más volna.

ERNESTO. Oh nem; önnek jó érzéke van, s ez a fődolog.

D. JULIAN. Köszönöm, Ernesto; igen udvarias vagy.

ERNESTO. De hát meggyőztem legalább?

D. JULIAN. Épen nem. Okkal-móddal bizonyára lehetne a bajon segíteni.

ERNESTO. Ha csak ez volna!

D. JULIAN. Van egyéb baj is?

ERNESTO. Meghiszem azt! Mondja csak, mi a drámának fő-fő mozgató eleme?

D. JULIAN. Ember! tudom is én, hogy mit értesz te a dráma mozgató elemén?! de annyit mondhatok neked, hogy engem egy csöppet sem érdekel az olyan dráma, a melyben nincs szerelem, még pedig boldogtalan szerelem, mert a boldog szerelemből elég nekem az, a mit ott-hon találok az én Teodórámnál.

ERNESTO. Nagyon jó! Pompás! Nos tehát az én drámámban alig, alig fordulhat elő szerelem.

D. JULIAN. Én meg akkor azt mondom, hogy szerencsétlen flótás! Én a drámádat nem ismerem, de azt tudom, hogy érdekelnem nem fog senkit sem.

ERNESTO. Hiszen én is épen azt mondtam önnek. Szerelmet ugyan lehet beletenni, sőt akár féltékenységet is.

D. JULIAN. Az már más. Érdekes, jól fejlődő bonyodalommal, egy pár hatásos jelenettel . . .

ERNESTO. Nem, uram; mindebből semmi sem lesz; nyugodtan, simán, csaknem közönségesen folyik le minden, mert a dráma nem tör kifelé, hanem befelé hatol a szereplők lelkébe; lassan halad előre: ma egy gondolattal lesz izmosabb, holnap egy szívdobbanással: és lassanként aknázza alá az akaratot.

D. JULIAN. De miről lehet mindezt fölismerni? Hogyan nyilvánulnak ezek a belső rombolások?

Ki fogja azokat a nézőknek elmondani? Vagy hol lehet azokat látni? Egész estén keresztül vadászszunk-e egy tekintetre, egy sóhajra, egy elejtett szóra, egy mozdulatra? Fiam, ez nem mulatság. Ha ilyen mélységes eszmékbe akarunk elmerülni, akkor tanulmányozzuk a philoszóphiát.

ERNESTO. Ugy van: ön mint egy viszhang ismétli az én gondolataimat.

D. JULIAN. Nem; kedvedet szegni nem akarom. Tudod, hogy mit csinálsz. És . . . nézzük csak! ha egy kissé bágyadt és nehézkes is a dráma, s ha nem nagyon érdekes is . . . föltéve, hogy elég gyorsan és erővel tör ki az összeütközés és hogy a katasztrófa . . . nos?

ERNESTO. Összeütközés . . . katasztrófa . . . csaknem ugyanakkor, mikor a függöny legördül.

D. JULIAN. Azaz a dráma ott kezdődik, a hol a darab végződik?

ERNESTO. Körülbelül úgy van; habár igyekszem majd egy kis életet, egy kis melegséget önteni beléje.

D. JULIAN. Nézd csak, nem kell egyebet tenned, mint ezt a második drámát megírnod, a mely ott kezdődik, a hol vége van az elsőnek; mert az első, a mondottak után legalább, nem érdemli meg a fáradságot, pedig úgy látszik sok fáradságba kerül.

ERNESTO. Arról már meggyőződtem.

D. JULIAN. És most már én is meg vagyok

róla győződve: oly világosan kifejtetted a dolgot előttem. És mi a címe?

ERNESTO. A címe? . . . Ime, a másik bökkenő. Címet sem adhatok neki.

D. JULIAN. Mit? Mit beszélsz? Címe sincs?

ERNESTO. Nincs, uram. Ha csak görög címet nem adunk neki, nagyobb világosság okaért, mint don Hermógenes mondja.

D. JULIAN. Eredj a manóba; te alighanem aludtál, mikor én jöttem, s a mi badarságot össze-vissza álmodtál, azt akarod most nekem föltálatni.

ERNESTO. Álmodtam? . . . Igen. Badarságokat? . . . Lehet. És most álmokat és badarságokat beszélek. Önnek csakugyan jó érzéke van; és mindent kitalál.

D. JULIAN. Ebben az esetben nem kellett hozzá valami nagy találékonyság. Egy dráma, melynek főszemélye nem jelen meg a színpadon; melyben alig van szerelem; melyben semmi olyas nem történik, a mi meg nem történnék mindennap; mely akkor kezdődik, mikor a függöny utólszor legördül, s melynek még címe sincs: nos, én valóban nem tudom, hogy lehet ilyen drámát megírni, hogy lehet előadni, hogy lehet végig hallgatni, s hogy lehet az egyáltalán dráma.

ERNESTO. Ah! . . . És mégis dráma. Azon fordul meg az egész, hogy formát adjunk neki, és azon, hogy én arra képtelen vagyok.

D. JULIAN. Akarod követni az én tanácsomat?

ERNESTO. Az ön tanácsát? Az önét, barátom, pártfogóm, második atyám! Ah! . . . Don Julian!

D. JULIAN. Eredj, eredj, Ernesto; ne csináljunk itt egy érzékeny drámát a tied helyett, a melyet lehetetlennek itéltünk mindaketten. Azt kérdeztem, hogy akarod-e követni a tanácsomat?

ERNESTO. És én azt mondtam, hogy igen.

D. JULIAN. Úgy hát verd ki a fejedből azt a drámát, feküdjél le, pihend ki magadat és holnap jöjj velem vadászni; lősz egy pár foglyot, a helyett, hogy az embereket gyilkolnád a drámában, s a közönség meg talán téged végezne ki ráadásul. Nem fogod megbánni, ha követed tanácsomat.

ERNESTO. Nem tehetem; annak a drámának létre kell jönnie.

D. JULIAN. De, szerencsétlen, mikor az a dráma halálos bűnben fogantatott!

ERNESTO. Meglehet, de fogantatott. Érzem, itt mozog agyamban; életet kér: meg kell születnie.

D. JULIAN. De hát nem kereshetsz más tárgyat?

ERNESTO. Nos, és ez az eszme?

D. JULIAN. Dobb a pokolba!

ERNESTO. Ah, don Julian, ön azt hiszi, hogy egy eszmét, mely befészkelődött agyunkba, meg

lehet semmisíteni, ki lehet vetni, a mikor nekünk tetszik? Szívesen gondolnék én új tárgyat, de ez az átkozott eszme nem ad helyet egy másiknak, míg maga meg nem született.

D. JULIAN. Tehát sok szerencsét a szüléshez!

ERNESTO. Igen, ez itt a kérdés, mint Hamlet mondja.

D. JULIAN. Hát nem tehetnéd be legalább a névtelen szülöttek irodalmi lelenczházába?

ERNESTO. Ah, don Julian! Én becsületes ember vagyok. Az én gyermekeim, — jók vagy rosszak, — de törvényesek; az én nevemet fogják viselni.

D. JULIAN (elmenni készül). Többet nem szólok. Meg van írva, a minek lennie kell.

ERNESTO. Bár volna! de fájdalom, még nincs megírva. De nem tesz semmit, ha én meg nem írom, megírja más.

D. JULIAN. Tehát rajta! Sok szerencsét! nehogy valaki megelőzzön!

Harmadik jelenet.

Ernesto, Don Julian, Teodóra.

TEODÓRA (kívülről). Julian! . . . Julian! . . .

D. JULIAN (Ernestóhoz). Teodóra.

TEODÓRA. Itt vagy, Julian?

D. JULIAN (az ajtóhoz lépve). Igen, itt vagyok; jöjj be!

TEODÓRA (belépve). Jó estét, Ernesto.

ERNESTO. Jó estét, Teodóra. Jól énekeltek?

TEODÓRA. Mint rendesen. És ön, sokat dolgozott?

ERNESTO. Mint rendesen: semmit.

TEODÓRA. Úgy okosabb lett volna velünk jönni. Barátnőim úgysis mindnyájan ön után kérdezősködtek.

ERNESTO. Úgy látszik, már az egész világ érdeklődik irántam.

D. JULIAN. Igen természetes. Hiszen az egész világból akarod drámádnak a főszemélyét megalkotni; elgondolhatod tehát, hogy érdekekben áll megnyerni barátságodat.

TEODÓRA (kiváncsian). Egy dráma?

D. JULIAN. Pszt! . . . Titok! . . . ne kérdezz semmit. Sem cím, sem személyek, sem cselekvény, sem katasztrófa . . . fölséges! Jó éjt, Ernesto. Menjünk, Teodóra.

ERNESTO. Isten önnel, don Julian.

TEODÓRA. A viszontlátásra — holnapig.

ERNESTO. Jó éjt.

TEODÓRA (D. Julianhoz). Mily elfogult, mily különös volt Mercedes!

D. JULIAN. És Severo, valóságos fúria!

TEODÓRA. Mi ütött beléjük?

D. JULIAN. Mit tudom én! No de annál viaggabb volt Pepito.

TEODÓRA. Ő mindig az. És mindig gonosz nyelvű.

D. JULIAN. Éppen beleillik Ernesto drámájába.
(Teodóra és D. Julian jobbra el.)

Negyedik jelenet.

ERNESTO. Beszélhet don Julian akármit, én nem állok el a szándékomtól. Nagy gyávaság volna. Nem, nem tágitok . . . (Fölkel és föl s alá jár izgatottan; majd az erkélyhez közeledik.) Csöndes éj, jöjj segítségemre! A te sötétségében tisztábban tűnnek fel az ihlet ragyogó körvonalai, mint a nappal azur színében. Ti ezernyi ezer házaie hősi városnak, emeljétek le fejetekről süvegteket; hisz annyi szivességet csak megtehettek egy nagy szükségben levő költőnek, a mit megtettek a sánta ördögnek, a kit egy szavára megsüvegeztetek. Hadd lássam belépni termeitekbe és fülkéitekbe a hölgyeket és lovagokat, a nyilvános mulatságok izgatott órái után keresve az éji nyugalmat. Hatoljanak élesen figyelő fülembé röpke szavaik mindazoknak, a kik Juliantól és Teodórától utánam kérdezősködtek. És valamint a világosság szétszórt sugarait hatalmas gócpontban egyesíti az átlátszó kristálylencse; és valamint az árnyék egymást keresztező vonalaiból szövődik a sötétség; és porszemekből a hegyek- és vízcseppekből a tengerek: úgy én is a ti elejtett szavaitokból, a ti kíváncsi pillantásaitokból, a ti téveteg mosolyaitokból, ezekből a mindennapi semmiségekből, melyeket kávé-

házakban, színházakban, klubokban és társas mulatságokban elszórtatok, és a melyek most itt úsznak, lebegnek a levegőben, ezekből hadd szőjjem én is drámámat — és értelmem szerény kristálya legyen a gyűjtő-lencse, mely a góczpontban egyesíti a fény és árnyék sugarait, meggyújtva benne a drámai élet szikráját, megindítva az összeütközés tragikus fejleményét. Fakadj, serkenj drámám, melynek már címe is van, mert íme lámpám világánál látom a halhatatlan flórenczi költő halhatatlan művét, mely olasz nyelven megadta azt, a mi magyarán kimondva könyvben, vagy élőszóval kifejtve a színpadon oktalanság és gonosz vakmerőség volna. Francesca és Paolo, jöjjön segítségemre a ti szerelmetek! (Leül, írni készül.) Fogjunk hozzá! Kezdődik a dráma! Első lap: már nem üres . . . már van címe. (Irva.) *A nagy Galeotto.*
(Lázasan ír.)

Vége az előjátéknak.

ELSŐ FELVONÁS.

Pazar fénynyel és ízléssel butorozott terem don Julian házában. A háttérben egy nagy ajtó s azon át keskeny folyosó látszik; ez utóbbiból nyílik az ebédlő, melynek ajtaja zárva marad az első felvonás végeig. — A nézőtől balra az előtérben egy erkély; kissé hátrább egy ajtó. Jobbra egymásután két ajtó. Az előtérben jobbról egy pamlag; balról egy kis asztal és egy alacsony karszék. — Alkonyodik.

Első jelenet.

Teodóra, don Julian. — *Teodóra* az erkélyen támaszkodva; *don Julian* a pamlagon ülve és elmélyedve.

TEODÓRA. Pompás alkony! Milyen felhők,
Milyen színek, milyen égbolt!
Ha e kéklő semmiségbe
Van beirva a jövő, —
A miként a költők mondják,
És a mint apáink hitték;
Ha az égbolt szép zafirján
Tündöklő csillagzatokban,
Az embernek titkos sorsa
Van jelezve lángbetűkkel;
És ha ez a fényes alkony
A mi sorsunk hirdetője:

Mily boldogság vár reánk még!

Mily mosolygó, szép jövő!

Mennyi élet életünkben,

És egünkön mennyi fény!

Ugy-e bár? (Julian felé fordulva.)

De min tünődöl?

Jer, Julian, nézd e képet.

Hát nem is szólsz?

JULIAN (szórakozottan). Mit parancsolsz?

TEODÓRA (Férfjéhez közeledve).

Rám se hallgatsz?

JULIAN. Oh, a lelkem

Mindig ott van, hol te vagy,

Mert delejje s czélja vagy.

Ámde néha üldözőbe

Vesz a sok baj, gond, teendő,

S tőlük akkor pillanatra

Nyugta nincs a gondolatnak.

TEODÓRA. Gyűlölöm e gondokat, mert

Tőlem férjem gondolatját

S tán vonzalmát elrabolják.

De mi lelt hát, Julian, szólj!

(A legnagyobb gyöngédséggel.)

Valami bánt, s nem csekélység,

Mert már jó darab időtül

Olyan csendes, szomorú vagy.

Bánatod van, Juliánom?

Úgy szívemnek add ki részét;

Ha megosztod boldogságom',

Hadd osztozzam bánatodban.

JULIAN. Bánatos? ha boldog vagy te!

Szomorú? mikor te benned
 Bírom, édes Teodórám,
 Az örömek foglatját!
 Látva ezt a bájos arcot,
 Két orczádnak rózsájában
 Az egészség virulását;
 Látva szép szemed tüzében,
 E mosolygó ég azurján,
 Szép lelkednek ragyogását;
 S tudva, mint a hogy tudom,
 Hogy enyém, csupán enyém vagy:
 Mily sötét gond, szomorúság,
 Fájdalom vagy bánat érhet,
 Hogy ne légyek a világon,
 Az egész nagy mindenségben,
 A legboldogabb halandó?

TEODÓRA. S vajjon üzleti dolog sem,
 Bármilyen kényes, kellemetlen?

JULIAN. Soha pénz még el nem vette
 Sem étvágyam, sem az álmom';
 S mert ha meg nem is vetettem,
 Ámde sokra sem becsültem,
 Jött magától, hódolattal,
 És szelíden mint a bárány.
 Gazdag lettem s az vagyok ma;
 S míg csak él — még jó sokáig —
 Don Julian de Garagarza,
 — Hála Isten szent nevének! —
 Ő lesz, édes Teodórám,

Madrid, Cadiz és Puerto
Bankári s kereskedői
Közt, ha nem is a legelső,
De a legjobb s legszilárdabb.

TEODORA. Nos tehát mondd, mi okozta,
Hogy habár csak pillanatra
Elmerültél?

JULIAN. Gondolkodtam,
Még pedig egy jó dologrul.

TEODÓRA (hízogő arozkifejezéssel).
Hogy szép és jó, nem csodálom,
Hisz tőled jött, Juliánom.

JULIAN. Hizelegj csak, te hízogő!

TEODÓRA. Nos, hadd halljam hát a dolgot.

JULIAN. Egy derék, egy jó dolognak
Kivitele foglalkoztat.

TEODÓRA. Tán az új gyár terve aggaszt?

JULIAN. Nem vas-mű az.

TEODÓRA. Nos, hanem? . . .

JULIAN. Irgalomnak műve és a
Mult idők szent tartozása.

TEODÓRA (természetes és önkénytelen örömmel).
Már tudom.

JULIAN. Nos?

TEODÓRA. Ernestóru
Gondolkoztál.

JULIAN. Eltaláltad.

TEODÓRA. A szegényke! Jól tevéd;
Oly nemes, jó, oly derék!

JULIAN. Atyja mássa: lelki hűség
És nemesség példaképe.

TEODÓRA. Oh valóban! s mily tehetség!

Csak huszonhat éves és már

Oly tudós — egész csoda!

JULIAN. Éppen itt a bökkenő, mert

Attól tartok, hogy örökké

A magasban szállva, végre

Járni sem tud majd a földön,

Mely csalóka és göröngyös;

S mely a szellem s lelki fönség

Adományát meg nem érti,

Csak háromszáz év után, ha

A halál is kimutatta.

TEODÓRA. Téged bírva vezetőül . . .

Mert te, nemde, Juliánom,

Őt elhagyni nem fogod?

JULIAN. Őt elhagyni! mily sötétnek

Kéne lenni e kebelnek,

Hogy feledni tudjam azt, mit

Atyjának köszönhetek.

A derék Juan d'Acedo

Érettem koczkára tette

Vagyonát, nevét s talán még

Életét is. Ha fiának

Életemre lesz szüksége,

Kérje tőlem: minden perczben

Készen állok, hogy nevemnek

Tartozását lefizessem.

TEODÓRA. Juliánom! ez te vagy!

JULIAN. Emlékszel még: tán egy éve,
 Jött a hír, a leverő hír,
 Hogy a jó don Juan meghalt,
 S hogy fiát nyomorba' hagyta:
 Én vasutra ülve tüstént
 Geronába mentem érte
 S elhozám csaknem erővel;
 S haza érve, e teremben,
 Itt ezen helyt, így szólottam
 Ernestóhoz: «Mától fogva
 Úr vagy összes vagyonomban:
 Ezzel tartozom atyádnak.
 Ha akarod, légy e házban
 Te a gazda; vagy ha nem, hát
 Ugy tekints, mint jó atyádat.
 S bár az elsőt el nem érem,
 Oly derék volt, annyit érő,
 Példaképpül áll előttem.
 De szeretni — no, meglássuk,
 Hogy ki tud jobban szeretni.»

TEODÓRA. Igen is, te így beszéltél;
 S ő, szegény — a szive oly jó —
 Sírni kezdett, mint egy gyermek,
 És zokogva hullt nyakadba.

JULIAN. Igazad van: gyermek ő még;
 Gondoskodnunk kell hát róla
 S jövőjéről. S épen ez volt,
 Mi előbb egy pillanatra
 Hallgataggá tett s komolylyá.
 Ép a módrul, eszközökrül

Gondolkoztam, hogy mi volna
 És miképen volna legjobb, —
 A midőn te ez igéző
 Esti képpel, a lenyugvó
 Nap tűzével csalogattál.
 De az engem már nem csábit,
 A mióta szép egünkön:
 Szép szemedben, szebb csillagnak
 Ragyogását nézhetem.

TEODÓRA. Nos, de azt még most se' sejttem,
 Mit tehetnél Ernestóért?

JULIAN. Még magam sem.

TEODÓRA. Hát tehetsz-e

Többet annál, a mit tettél?
 Már egy éve, hogy közöttünk,
 Hogy velünk él mint családtag;
 Ha tulajdon véred volna,
 Vagy testvérem volna nékem,
 Akkor sem szeretnéd jobban,
 Én se' tisztább vonzalommal.

JULIAN. EZ mind jó, de nem elég.

TEODÓRA. Nem elég? Nos, én úgy vélem...

JULIAN. Te csupán a mára gondolsz,
 Én meg a jövőre nézek.

TEODÓRA. A jövőre? Ime, én azt
 Igen szépen elintézem.

Nézd csak: ő e házban élhet,
 A meddig csak kedve tartja,
 — Hisz övé, tehát világos; —
 A mig egyszer, majd idővel,

Az örök törvényt követve,
 Valakibe beleszeret
 És mi őt megházasítjuk.
 És te akkor vagyonodbul
 Nemes áldozatkészséggel
 Neki egy részt felajánlasz;
 A templombul, esküvőrül,
 Már saját fészkekbe mennek,
 Mert a példaszó is mondja,
 És igaznak tartom én is,
 Hogy a házas házat óhajt.
 S bárha tőlünk távol élnek,
 Őt azért mi nem feledjük
 S nem szeretjük mostohábban.
 Ime boldog házastársak;
 — Mi, hiszem, még boldogabbak; —
 Gyermekek lesz, semmi kétség,
 Még több nekünk! . . . legalább is

(Enyelgő pajzánsággal.)

Egy kis lánykánk! . . . Ő s Ernesto
 Fia, egymást megszeretik,
 Aztán szépen összekelenek.

(A beszéd elevensége, játsszi kellome és árnyalatai a művésznő különös
figyelmébe ajánltatnak.)

JULIAN. De az égre, hova jutsz még?

TEODÓRA. A jövőről gondolkoztál,

S én te néked ezt ajánlom;

Ha nem ez lesz, Julian, úgy

Nem kell, el nem fogadom.

JULIAN. Épen ilyen, Teodórám,

Mint a hogy te rajzolás, de...

TEODÓRA. Istenem, már itt van egy *de*.

JULIAN. Nézd csak, édes Teodórám,

Tartozásunk' rójjuk csak le,

Hogyha ötöt támogatjuk,

S mint rokont ha felkaroljuk.

Sőt a puszta tartozáson

Kivül is már úgy szivünkhöz

Nőtt ez ifju, s vonzalmunkra

Méltó volna akkor is, ha

Nem Acedo fia volna.

Ámde minden ily dolognak

Meg van a maga bibéje ;

S minden dolgot, mint az érmet,

Két oldalról kell megnézned.

A miből csak azt akartam

Hogy megértсед, Teodórám,

Hogy egymással ellentétes

Két dolgról van szó itten :

Egyik részről adni és a

Másik részről elfogadni.

S attól tartok : megalázás

Lesz szemében pártfogásom.

Ő nemes szív, büszke lélek,

Sőt kevéssé gögös is tán ;

Véle szemben, Teodórám,

A módját kell kitalálni.

Tegyünk érte mentül többet,

Csak mutassunk kevesebbet.

TEODÓRA. No, s miképen?

JULIAN. Ime, nézd... de

Épen itt jön ő.

TEODÓRA. Tehát csitt.

Második jelenet.

Teodóra, D. Julian és (a háttérben) Ernesto.

JULIAN. Hozott Isten!

ERNESTO. Don Julian!

Teodóra!..

(Szórakozottan üdvözli őket, azután az asztal mellé ül, gondolatokba mélyedve.)

JULIAN (feléje közeledve). Mi bajod van?

ERNESTO. Semmi.

JULIAN. E komor tekintet

Lelki bűnak, gyötrelmeknek

Hirdetője. Szólj, mi bánt?

ERNESTO. Semmi.

JULIAN. Terhedre vagyok tán?

ERNESTO. Istenem! Hogy gondol ilyet?!

(Fölkelve és hozzája lépve, túláradó szeretettel.)

Hisz tudom, hogy jó szívének

Aggódó részvéte ez csak;

Ön szivemben olvas akkor,

A mikor szemembe néz.

Bánt, uram, bánt valami;

De elmondok íme, mindent.

Don Julian, bocsásson meg!

És ön is: az égre kérem! (Teodórához.)

Én egy örült, én egy gyermek,

Háladatlan gyermek vagyok;

Szóval ennyi szeretetre,

Pártfogásra érdemetlen.

Mily boldognak kéne lennem,

Ily atyával, ily testvérrel,

S a jövőre nem gondolnom;

S gondolnom kell rája mégis...

Pirulok, hogy magyaráznom

Kell a dolgot... Mégsem értik?

De igen, önök belátják,

Helyzetem hogy milyen visszás.

Hisz alamizsnából élek! (Határozott hangon.)

TEODÓRA. E beszéddel...

ERNESTO.

Teodóra...

TEODÓRA. Sért bennünket.

ERNESTO.

Asszonyom, tán

Rosszul szóltam: ámde úgy van!

JULIAN. S én azt mondom, hogy nem úgy van!

Hogyha itt alamizsnából

Él valaki, s nem csekélyből,

Nem te vagy az, én vagyok.

ERNESTO. Ismerem a két barátról

Szóló szép históriát jól,

és arról a nagy vagyonról,

Nem tudom már, mennyi is volt.

Szép, derék tett volt atyámtól,

És diszére vált nevének,

S én rá foltot ejtenék, ha

Értékét beváltanám.

Ilyen ifjan, don Julian,
Sokatérő nem vagyok bár,

Kenyeremet megkeresni

Lelhetek foglalkozást.

Büszkeség ez? vagy rögeszme?

Én magam sem mondhatom meg;

De eszemben van örökké,

Mit atyámtól gyakran hallék:

«A mit megtehetsz magad,

Másra biznod nem szabad;

S a mit magad megszerezhetsz,

Nem kell mástól kölcsön kérned.»

JULIAN. Félsz, nehogy a pártfogásom

Megalázzon, s meggyalázzon;

Mert szemedben a barátok

Alkalmatlan uzsorások.

TEODÓRA. Ön csupán az észre hallgat;

Ön sokat tud, jó Ernesto

Ámde lássa, ily dologban

Még nagyobb tudós a szív.

JULIAN. Jó atyám nem éreztette

Ezt a gögöt a tieddel.

TEODÓRA. A barátság, én úgy látom,

Más dolog volt hajdanában.

ERNESTO. Teodóra!

TEODÓRA. Nemes lélek! (Juliánhoz.)

ERNESTO. Bizonyos, hogy hálátlanság,

Esztelenség így beszélnem,

Bocsásson meg, don Julian!

(Mély megindulással.)

JULIAN. Egy vulkan forr a fejében.

(Ernestóra czélozva, Teodórához.)

TEODÓRA. Nem a föld az ő világa.

(Hasonlóképen, Juliánhoz.)

JULIAN. Tengermély a tudománya,
S belefúlna egy mocsárba.

ERNESTO (szomorúan). Hogy az élet rejtély nékem,
S utját-módját hogy nem értem? ...

Néha sejtem ezt a rejtélyt,
S remegek, bár nem tudom, mért.

Hogy az élet mocsarában

Fuldoklom, mint tengerárban ?

En reám a szörnyü hullám

Nem oly rémes, mint e posvány.

A tengernek, tengerárnak,

Part fővénye kész határt szab ;

Egyre terjed, tova árad

Fojtó gőze a mocsárnak.

Férfi karral küzdhetünk a

Szörnyü tenger árja ellen ;

Fojtó párák, gőzök ellen

Harczra kelni lehetetlen.

S ha legyőzve el kell buknom,

Legalább ne megalázva ;

Az csupán az óhajtásom,

Hogy a végső pillanatban

Önmagammal szembe lássam

A tengert, mely nyelni készül,

Vagy a vérre szomju kardot,

Vagy a szirtet, mely agyonzúz.

Szemtől-szembe állni véle,
 Látni testét, bős haragját,
 Őt megvetni összerogyva,
 Őt megvetni haldokolva.
 És nem lassan és gyanútlan
 Belehelni, tág tüdővel,
 Az éltető levegővel
 Az emésztő gyilkos mérget.

JULIAN. Nem mondtam? megbolondult!

(Teodórához.)

TEODÓRA. De miről beszél, Ernesto?

JULIAN. A dologgal, melyről szóltunk,

Hogy függ össze ez a sok szó?

ERNESTO. Ugy, uram, hogy magamat

Felkarolva látva itten,

Azt hiszem, hogy rólam más is

Azt gondolja, mit magam.

Hogy önökkel, kocsijokban,

Végig hajtva a fasorban;

Hogy egy reggel Teodórával

S Mercedes-szel kísétálva;

Megjelenve páholyukban,

Az ön bérletén vadászva,

Asztaluknál napról-napra,

Elfoglalva helyemet:

— Nem úgy fogják fel önök bár,

De, uram, a dolog úgy van —

Minden ember, így vagy úgy,

Azt kutatja csak, ki ez hát?

Rokona talán? — Nem az.

Vagy talán titkárja? — Az sem.
Társa hát? — Ha az, kevéssel
Járult hozzá a vagyonhoz.
Igy suttognak.

JULIAN. Senki, ezt te
Álmodád csak.

ERNESTO. Már, bocsánat...

JULIAN. Egy nevet tehát!

ERNESTO. Uram...

JULIAN. Megelégszem egygyel is.

ERNESTO. Nos tehát egy itt van mindjárt,
Itt fölöttünk, itt e házban...

JULIAN. És pediglen?

ERNESTO. Don Severo.

JULIAN. Testvérem?

ERNESTO. Az ön testvére.

Nem elég? Doña Mercedes,
Az ő kedves életpárja.

Még?.. Pepito. És most lássuk,
Hogy önök mit szólnak ehhez?

JULIAN (haragosan).

Én csak annyit, s esküszöm rá,
Hogy Severo furcsa ember,
Hogy az asszony csacska szajkó,
S hogy Pepito egy tökfilkó.

ERNESTO. A mint hallják, úgy beszélnek.

JULIAN. Semmi: bárgyu pletykaság csak.

A kinél a szándék tiszta,
S a kit tisztelet környékez,
Nem törődik a világgal,

Mert az aljas suttogással
Együtt nő a büszkesége,
S nő irántuk megvetése.

ERNESTO. Ez nagyon szép s a kinél a
Szív helyén van, mind így érez;
Ámde én már megtanultam,
Hogy a mit a nagy világ mond,
— Rossz szándékkal, vagy a nélkül,
A szerint. kit mi sugalmaz —
Eleinte nyílt hazugság,
Végre aztán kész igazság.
A rossz nyelvek suttogása
Visszhangja-e csak a multnak,
És rejtett bünt tár-e fel csak,
Vagy koholja, s belénk oltja? . . .
Átkos bélyeget nyom rá csak
A hibára, mely már megvult,
Vagy nemzője a hibának,
És a bűnre alkalom? . . .
Vajjon az a suttogó ajk,
Aljas-é vagy szigorú csak?
Büntárs-é vagy följelentő?
Elítélő vagy kísértő?
Gyilkol-é vagy bukni enged?
Élvez-é vagy sújtva szenved?
S elítelve: kárörömmel,
Vagy igazságból itél el?
Nem tudom, don Julian,
Meglehet, hogy mindakettő;

De a tények, az idő és
Alkalom majd megmutatják.

JULIAN. Csakhogy én e bölcsességből
Mit sem értek az egészségből ;
Annyit sejtek, hogy rögeszmék
Békójában szenved elméd.
Ámde hát én nem faggatlak,
Sem gyötörni nem akarlak ;
Ernesto, a mint megértém,
Legfőbb vágyad, hogy magadnak
Tisztes és független állást
Biztosíthass ; nemde úgy van ?

ERNESTO. Don Julian ! . . .

JULIAN. Felelj ?

ERNESTO (örömmel). Igen !

JULIAN. Nos, e vágyad teljesülhet.

Egy titkárra van szükségem ;
Londonból ajánlnak egyet,
Ámde nékem senki nem kell,
Csak az az egy furcsa ember,

(Szeretetteljes szemrehányás hangján.)

A kinek jobb a szegénység,
És a munka fizetésért,
Mint hogy fia legyen annak,
Ki fiának elfogadta.

ERNESTO. Don Julian ! . . .

JULIAN (komikus komolysággal). De ne feledd el,
Mint számító üzletember,
Pénzemet az ablakon
Egy könnyen ki nem dobom ;

És kedvemre kizsarolva,
 Jól befoglak a dologba,
 S fizetésed annyi lesz,
 A mennyit megérdemelsz ;
 Minden nap tíz óra munka,
 Fölkelés kora hajnalba ;
 Szigorúbb gazdát nyersz bennem,
 Mint akármely idegenben.
 Ez léssz a világ szemében :
 Áldozatja önzésemnek !
 De a régi, kedves Ernest
 Itt, szívemnek rejtekében.

(Erősen megindulva, ellágyulva, karjait tárja feléje.)

ERNESTO. Don Julian ! . . . (Átölelve őt.)

JULIAN. Nos, reá állsz ?

ERNESTO. Oh, tegyen velem akármit.

TEODÓRA (Juliánhoz). Végre mégis megszeliődött.

ERNESTO (Juliánhoz).

Önért mindent!

JULIAN. Így szeretlek.

S most irok majd ügynökömnek,

Megköszönve fáradságát,

S hogy tudom bár, mily kiváló

Érdemekkel bír az angol,

Kit ajánlott: ámde későn

Érkezett már az ajánlat,

Mert már van egy jó titkárom.

(A jobb oldali első ajtó felé menve.)

Mostan ennyit... most titkárom.
S nemsokára — üzlettársam.

(Visszafordulva, titokzatos komolysággal.)

TEODÓRA. Ah, az égre! hallgass, kérlek,
Mert még újra elrémítéd.

(Julian távozik az első ajtón, szeretetteljesen mosolyogva Ernesto felé.)

Harmadik jelenet.

Teodóra, Ernesto. Az előbbi jelenet vége felé kezdett beesteledni, úgy hogy e pillanatban már teljesen sötét van.

ERNESTO. Istenem, ah, ennyi jószág!

Hogy fizessem én ezt vissza?

(Mélyen megindulva a pamlagra hanyatlik. Teodóra hozzá lép és mellette marad állva.)

TEODÓRA. Ugy, hogy a bizalmatlanság,
Félreértés véget érjen,

S úgy, hogy a mi jó Ernestónk

Valahára észretérjen;

És belássa, hogy szeretjük,

Hogy szivünkől dédelgetjük,

S a mit Julian ígér meg,

Hogy az nem üres ígélet:

Úgy hogy benne jó atyát bír,

És testvérét bírja bennem.

Negyedik jelenet.

Teodóra, Ernesto, Doña Mercedes, don Severo. A két utóbbi a háttérben, és egy ideig ott maradva. A teremben sötét van, csak az erkély felől dereng némi világozás, a mely felé Teodóra és Ernesto közelednek.

ERNESTO. Ah, mily jók önök irántam!

TEODÓRA. S ön mily gyermek! Mától fogva
Ne találjuk búslakodva.

ERNESTO. Soha többé.

MERCEDES (halkan a háttérben).

Mily homály van!

SEVERO (szintúgy).

Jöjj, Mercedes.

MERCEDES (az ajtóhoz érve). Senki sincs itt.

SEVERO (visszatartva őt). Van, beszélnek.

(Mindketten a háttérben maradnak hallgatózva.)

ERNESTO.

Teodóra,

Hogyha ezer életem volna,

Kész örömmel mind od'adnám,

Hogy hálámat leróhatnám.

Bár ha zord is a kedélyem,

A miatt meg ne ítéljen;

Szeretetről áradozni

Sohse tudtam, de szeretni

És gyűlölni — azt tudok.

S ki hogyan közelg szívemhez:

Szeretettel, gyűlölettel,

Benne olyan érzelmet lel.

MERCEDES (Severóhoz).

Mit beszélnek?

SEVERO. Furcsa dolgot,
Nem hallom jól.

(Teodóra és Ernesto tovább beszélgetnek halkán az erkélyen.)

MERCEDES. Ez Ernesto.

SEVERO. És ő volna... ő a másik?!

MERCEDES. Teodóra.

SEVERO. Ime, ismét!

Mindig együtt! Tűrhetetlen!

S e szavak... hát mit várok még?

MERCEDES. Ah, való igaz, Severo!

Itt hallgatni nem lehet már.

Hisz mindenki azt beszéli...

SEVERO (megindulva előre).

Beszélnem kell Juliánnal

Még ma, és világosan!

MERCEDES. Mégis szörnyű arczatlanság

Ez embertől!

SEVERO. Istenemre,

Arczatlanság mindkettőtül!

MERCEDES. A szerencsétlen! Még gyermek,

Ő vele majd én beszélek.

TEODÓRA. Más lakásba? És bennünket

Itten hagyni? Pompás eszme!

Ebbe Julian nem egyezne.

SEVERO (Mercedeshez).

De magam sem, addig éljek!

(Hangosan.)

Hé, nem látsz e, Teodóra?

Igy fogadják a vendéget?

TEODÓRA (a balkonról bejöve).

Don Severo! mint örülök!

MERCEDES. Még nem esztek? Kora még?

TEODÓRA. Ah, Mercedes!

MERCEDES (némi gúnnyal). Teodóra!

SEVERO (félre).

Hogyan színlel! milyen asszony!

TEODÓRA. Rögtön hozzák a világot.

(Megnyomva egy asztali csengetyüt.)

SEVERO. Az igen jó lesz, valóban,

Mert az ember látni óhajt.

EGY SZOLGA (megjelenve a háttérben).

Asszonyom?

TEODÓRA. Lámpát, Genaro. (A szolga el.)

SEVERO. Ki a hűség s kötelesség

Rögös utját el nem hagyja,

S az valóban, mint mutatja:

Bár minden fény rája essék,

Nem pirúl, s nem jó zavarba.

(Szolgák jönnek lámpákkal; a terem fényesen megvilágítva.)

TEODÓRA (kis szünet mulva, természetes naivsággal és nevetve).

Nékem is úgy tetszik és tán

(Mercedes felé fordulva.)

Bárki másnak.

MERCEDES. Oh, bizonynyal.

SEVERO. Ah, no lám, lám, don Ernesto...

E szerint, mikor beléptem,

Ön is ott volt — Teodórával? (Czélzással.)

ERNESTO (hidegen). Itt valék, mint láthatá.

SEVERO. Láthatám? nem, bizony Isten,
Én nem látok a sötétben.

(Hozzá lépve kezét fog vele és élesen a szemébe néz. Teodóra és Mercedes halkán beszélgetnek.)

(Félre.) Arcza tűzben, szeme nedves;
Pedig sírni nem szokott más,
Csak a gyermek s a szerelmes. (Hangosan.)
És Julian?

TEODÓRA. Oda át van,
Levelet ír szobájában.

ERNESTO (félre). Bár türelmem van elég, de
Ez kihoz már a sodromból.

SEVERO. Fölkeresem. Van idő még
Az ebédig? (Teodórához.)

TEODÓRA. Van elég.

SEVERO (félre; kezeit dörzsölve és Ernestót majd Teodórárt nézve). Jó: hát fogjunk a dologhoz. (Hangosan.)

Addig is, mulassatok jól!

TEODÓRA. Isten önnel!

SEVERO (félre s dühösen nézve vissza rájuk).

Hah! lelkekre! (El.)

Ötödik jelenet.

Teodóra, Mercedes, Ernesto. Ők a pamlagra ülnek,
Ernesto előttök áll.

MERCEDES (Ernestóhoz).

Ön ma még felénk se' nézett.

ERNESTO. Nem, valóban.

MERCEDES. S Pepitót sem
Látta még ma.

ERNESTO. Öt se' láttam.

MERCEDES. Oda fönt van, egyedül.

ERNESTO (félre).

Hadd legyen.

MERCEDES (titkolódzó komolysággal, Teodórához).

Nagyon szeretném,

Hogyha ő magunkra hagyna,

Mert beszélnem kell veled.

TEODÓRA. Néked?

MERCEDES (mint előbb). Igen; fontos ügyben.

TEODÓRA. Nos, beszélj hát.

MERCEDES.

Ha ez itt van...

TEODÓRA. Én nem értek. (Mindezt halk hangon).

MERCEDES.

Bátorság!

(Megragadja kezét és hevesen megszorítja. Teodóra bámulva néz reá,
mint a ki nem érti a dolgot.)

Távolítsd el...

TEODÓRA. Ha kívánod... (Hangosan.)

Egy szivességet tehetne,

Ernesto...

ERNESTO. Ezer örömmel.

MERCEDES (félre).

Egy is sok már.

TEODÓRA. Fáradjon fel...

Pepitóhoz... s tudja meg... de

Nem szeretnék alkalmatlan

Lenni önnek...

ERNESTO. Oh, korántsem.

MERCEDES (félre).

Milyen édes, milyen lágy hang!

TEODÓRA. Megtevé-e, mire kértem,

Hogy a páholybérletünket

Megújítsa... tudja ő már...

ERNESTO. Nagyon szívesen, azonnal.

TEODÓRA. Köszönöm, de nem neheztel...

ERNESTO (a háttér felé mentében).

De az égre!

TEODÓRA. Isten önnel! (Ernesto el.)

Hatodik jelenet.

Teodóra, Mercedes.

TEODÓRA. Fontos ügyben!... Ah, Mercedes,

Engem rémületbe ejtesz!

Ez a hang, e titkolózás...

Nos, miről van szó? beszélj!

MERCEDES. Egy igen komoly dologról.

TEODÓRA. De kiről?

MERCEDES. Hát, rólatok.

TEODÓRA. Rólunk?

MERCEDES. Igen; Juliánról,

Ernestóruul és te rólad.

TEODÓRA. Hármunkról?

MERCEDES. Nos, hármotokról.

(Teodóra borzadva néz Mercedesre; kis szünet.)

TEODÓRA. Szólj hát gyorsan.

MERCEDES (félre).

Szánom őket!...

Mégse'! markom jól bezárom,
Végre még kisiklanának! (Hangosan.)

Teodóra, nézd csak, kérlek,
Férjem s férjed egy testvérek,
S mindnyájan, a hogy vagyunk,
Egy családot alkotunk.

S így életben és halálban,
Bármilyen bajban és viszályban,
Ez világos — egy a másnak
Jó tanácscsal, pártfogással,
Segítséggel tartozunk.

Én jövök ma ótalmadra,
És holnap már én leszek tán,
A ki pirulás nélkül
Ti hozzátok menekül.

TEODÓRA. Számíthatsz reánk, Mercedes,
De az égre kérlek, végezz.

MERCEDES. Mostanáig halogattam
Ezt a lépést, Teodóra;

De Sever ma ekkép szóla:
«Ez tovább így nem maradhat;

Becsületed, jó fivérem,
Mint enyém, oly drága nékem;

S látva, halva efféléket,
Fájdalom dúl, szégyen éget.

Czélzást hallva folyton-folyvást,
Látva a gúnyos mosolygást;

Szemlesütve járniki-kelni,
A világot elkerülni.

Ah, de immár véget ér

Ez a hitvány küzdelem,
Mert tovább nem tűrhetem,
Mit egész Madrid beszél.»

TEODÓRA. Folytasd, folytasd!

MERCEDES. Hallgass hát rám.

(Szünet. Mercedes kémlőleg néz Teodórára.)

TEODÓRA. Istenem, szólj, mit beszélnek?

MERCEDES. Szél nélkül levél, haraszt

Nem zörög, tudod te azt.

TEODÓRA. Mit tudom, s mit bánom én,

Hogy zörög vagy nem zörög!

Annyit érzek, és tudok,

Hogy már fél-őrült vagyok.

MERCEDES (félre).

Sajnálom szegényt valóban. (Hangosan.)

Ámde végre is csak érted?...

TEODÓRA. Én? ... Nem.

MERCEDES (félre). Ah, mily tettetés!

(Fennhangon és erélylyel.)

Hisz nevetség tárgya már!

TEODÓRA. Ki?

MERCEDES. Ki lehetne más? A férjed.

TEODÓRA (hirtelen fölállva).

Julian? Hitvány hazug,

A ki róla szólni így mer.

Ah, kerüljön csak kezébe

Juliánnak az az ember!

MERCEDES (csendesítve és újra leültetve őt maga mellé).

Sok kezének kéne lenni,

Hogy elérje valamennyit,

Mert ha nem hazúg a hír,
Minden ember így beszél.

TEODÓRA. De mi hát az a gyalázat?

És mi az a mély titok.

A mely szájról-szájra jár?

MERCEDES. Érdekel hát?

TEODÓRA. Érdekel; de
Szólj mi az?

MERCEDES. Nézd, Teodóra,

Még te gyermek vagy, korodban

Akaratlan megbotolhat

Bárki; aztán jó a sírás,

Késő bánat... Nos, hát mégsem

Értesz engem? Szólj!

TEODÓRA. Nem értelek.

De hogyan is értenélek,

'Sz nem rólam szól a történet.

MERCEDES. Egy asszonyról és egy aljas

Emberről szól a történet.

TEODÓRA (aggódva).

S ki ez asszony?...

MERCEDES. Ez az asszony...

TEODÓRA (szavába vágva).

Eh, de bárki, mit törődöm!...

(Teodóra, a nélkül hogy fölkelne a pamlagról, egyre huzódik Mercedes-től; Mercedes beszédközben mindinkább közeledik hozzá. Ez a kettős mozzanat: a visszautasítás és idegenkedés Teodóránál és a pártfogás és faggatózás Mercedesnél, élesen kiemelendő.)

MERCEDES. Hütlen, álnok szörny a férfi,

Ki az asszonytól cserébe

Percznyi kéjért egy életnek
Szenvedését követelné.

Meggyalázását a férjnek,

Pusztulását a családnak,

És a bűnnek bélyegétől

Megalázott homlokot.

Társadalmi bűnhödésül

A világnak megvetését,

S a mi több: a büntudatnak

Lélekgyötrő mardosását!

(Már a pamlag másik végén vannak. Teodóra — Mercedes érintésé-
től menekülve — hátra felé hajlik és kezeivel eltakarja arcát:
végre megértette.)

Jöjj keblemre, Teodóram!

(Félre). A szegényke, szánom őt!

Ez az ember nem méltó rád.

TEODÓRA. Asszonyom, de hova czéloz

E vak, örült rágalommal?

Nem ijeszt meg, nem rémit el;

Könny nem omlik a szememből,

De haragnak tüze lángol!

Ki e férfi? Csak nem ő?!...

MERCEDES. Ernesto.

TEODÓRA. Ah!... (Szünet.) és az asszony,

Én vagyok, én, úgy-e bár?

(Mercedes igenlőleg int. Teodóra fölemelkedik.)

Halld tehát, bár haragudjál,

Nem tudom, ki aljasabb:

A világ-e, mely koholta,

Vagy te, ki elmondod újra.

Átkozott nyelv, mely alakját
 Adta e rút gondolatnak!
 S átkozott, ki bárgyu észszel,
 Vagy galádúl hinni tudja!
 Oly gonosz, s oly átkos eszme,
 Hogyha csak eszembe' tartom,
 És belőle ki nem irtom,
 Már akkor bűnös vagyok.
 Istenemre! nem gondoltam;
 Istenemre! nem hihettem!
 Oly szerencsétlennék tudtam,
 Hogy mint testvért úgy szerettem!
 Jótevője volt a férjem,
 És ő nemes és lovag...

(Mercedesre nézve, visszatartja magát és elfordítja arcát.)

(Félre.) Ah, hogy néz rám!... ő előtte
 Nem fogom többé dicsérni;
 Úgy hogy, édes Istenem, már
 Szinlelnem kell! (Láthatólag küzd önmagával.)

MERCEDES. Nyugalom!

TEODÓRA (hangosan).

Mily szorongást érzek itten...
 Mily sivárság ez szívemben!...
 A világnak nyelve által
 Ilyen módon meggyalázva!
 Ah, anyám!... édes anyám!...
 Ah egyetlen Juliánom!

(Zokogva hanyatlik a karszékebe. Mercedes igyekszik vigasztalni.)

MERCEDES.

Ah, bocsáss meg... nem gyanítám..

Hát ne sírj . . . Hisz én komolynak
 Úgy se hittem . . . Hisz a multad
 Hogy kezesség, jól tudám.
 Ámde a dolog így állván,
 Magad is beláthatod tán,
 Száz közül hogy mind a százan
 Juliánról és te rólad
 — Bár szigorral, ámde joggal —
 Mondhatják, hogy esztelenség
 Okot adni a világnak,
 Hogy rosszabbat föltehessen.
 Ifju vagy te, husz tavasszal,
 S Julian a negyvenesben ;
 És Ernesto képzelődő,
 Tele vágygyal, ábrándokkal . . .
 Juliánnak sok a dolga,
 Ő meg folyton andalogva,
 Gondok tégedet se hánynak,
 S alkalom több, mint a hány nap . . .
 Elitélem a világot,
 Mely ha véle együtt látott
 Sétaközben, vagy színházban,
 Mindjárt rosszra magyarázta.
 De valóban, én úgy vélem,
 Hiba történt mindkét félen ;
 A világ rágalmazott,
 Mert alkalmat adtatok.
 A modern társadalomnál
 Minden bűnre van bocsánat,
 Egy van, mit meg nem bocsáthat,

A miért sújt, üldöz folyvást,
Férfit és nőt kérlelhetlen:
A kihívó oktalanság.

TEODÓRA (Mercedes felé fordulva, a nélkül azonban, hogy figyelne beszédjére).

S azt mondod, hogy Julian? . . .

MERCEDES. Igen; ő nevetség tárgya.
És te . . .

TEODÓRA. Vélem ne törődjél.

De Julian! . . . jaj nekem!

Olyan jó és oly nemes! . . .

Ha megtudja . . .

MERCEDES. Tudja immár,

Mert Severo épen mostan

Nála van s beszél vele.

TEODÓRA. Mit mondasz!

JULIAN (a másik szobában). Elég!

TEODÓRA. Nagy Isten!

JULIAN. Hagyj magamra!

TEODÓRA. Jaj nekem!

Menjünk innen, menjünk rögtön! . . .

MERCEDES (miután a jobboldali első ajtón bepillantott).

Igen, rögtön, mert örültség . . .

(Teodóra és Mercedes a baloldali ajtó felé mennek).

TEODÓRA (megállva).

De miért? . . . hisz ép ez által

Bizonyítom bűnös voltom! . . .

Ah, a hitvány rágalom

Nemcsak mocskol, aljasít is!

Fogamatja olyan átkos

Hogy valóság ellenére
 Beleoltja a lelkünkbe
 A bűnösség érzetét!
 Mért szorítja keblemet
 Ez a bárgyu félelem?

(Ebben a pillanatban jelen meg a jobboldali első ajtóban D. Julian és mögötte D. Severo.)

Juliánom!

JULIAN. Teodórám!

(Teodóra férjéhez fut, ki szenvedélylyel öleli őt keblére.)

Hadd szorítsalak szivemhez,
 Ez a te méltó helyed!

Hetedik jelenet.

Teodóra, Mercedes, Julian, Severo. — Teodóra Julian karjai közt; tőlük jobbra és balra Mercedes és Severo.

JULIAN. Most az egyszer isten néki!

Haragom már elviharzott;

De ki újra könnybe fojtja

E szemet, s e kedves arcot,

(Teodórára mutatva.)

Esküszöm és nem hiába,

Hogy habár testvérem volna,

Ezt a házat, hogyha benn volt,

Élve többé el nem hagyja.

(Szünet. Julian czirógatja és vigasztalja Teodórárt.)

SEVERO. Azt ismétlem én csupán,

A mit hallék. Julian.

JULIAN. Rágalom mind!

SEVERO. Meglehet.

JULIAN. Az, ha mondom!

SEVERO. Hadd mondjam hát

El, mit az egész világ tud.

JULIAN. Rágalom, sár, rút hazugság!

SEVERO. Legalább hadd mondjam el hát.

JULIAN. Ugy látom, hogy nem lesz vége...

(Kis szünet.)

SEVERO. Julian, nincs igazad,

JULIAN. Igazam van, és nagyon is.

Jó is volna! Tán szeretnéd

Behozni az utca szennyét,

S széjjel szórni termeimben.

SEVERO. Nos, hát meg lesz!

JULIAN. Hát nem lesz meg!

SEVERO. Neved az enyém!

JULIAN. De több nem!

SEVERO. És enyém a becsületed!

JULIAN. Ne feledd, hogy nőm előtt állsz!

(Szünet.)

SEVERO (Juliánhoz halkán).

Ha atyánk most látna téged!

JULIAN. Ah, Severo, mit jelent ez?...

MERCEDES. Csend, im épen jó Ernesto.

TEODÓRA (félre).

Mily gyalázat!... Ah ha tudná!...

(Teodóra elfordítja és lehajtja fejét. D. Julian élesen szemléli őt.)

Nyolczadik jelenet.

Teodóra, Mercedes, Julian, Severo, Ernesto, Pepito, a következő sorrendben balról jobbra: Mercedes, Pepito, Teodóra, Julian, Ernesto, Severo; vagyis Ernesto és Pepito belépve egymástól elválnak, s az Juliánhoz, ez pedig Teodórához lép.

ERNESTO (még a háttérből szemlélve egy pillanatig Teodórárt és Juliánt egymás mellett, — földre).

Ime, őket együtt látni . . .

Ha igaz, mitől tartottam? . . .

(Pepitóra czélozva, a ki e pillanatban lép be.)

Mit e bárgyutól hallottam . . .

Mégsem ő találta hát ki.

PEPITO (osodálkozva néz hol egyik, hol a másik oldalra).

Jó estét és jó étvágyot,

Mert az óra már közelget.

Teodóra, itt a bérlet.

Bátyám . . . (Üdvözölve D. Juliánt.)

TEODÓRA. Köszönöm, Pepito.

(Gépiesen átvéve a bérletjegyet.)

ERNESTO (D. Juliánhoz, halkán).

Mi baja Teodóranak?

JULIAN. Semmi.

ERNESTO (mint előbb). Sápadt s kisírt szemmel.

JULIAN (nem tudva magát visszatartani).

Ne törődjél hitvesemmel.

(Szünet. D. Julian és Ernesto pillantást váltanak.)

ERNESTO (földre). Nyomorúltak! Im a dráma!

PEPITO (anyjához halkán, Ernestóra mutatva).

Kész bolond az istenadta!

Képzeld el csak! mert én holmi

Suttogásról mertem szólni,

Majd hogy meg nem ölt miatta!

ERNESTO (hangosan; szomorúan de határozottan és nemes magatartással). Don Julian, gondolkodtam

A nemes ajánlaton, . . .

S bár okát nem adhatom . . .

Szólni sem tudok nyugodtan . . .

S bár érzem, nehéz nagyon,

Mégis meg kell mondanom,

Hogy a felajánlott állást

Én el nem fogadhatom.

JULIAN. És miért?

ERNESTO. Mert nem való az

Egy ábrándos poétának.

Jó atyám se' hitte rólam,

Hogy az életben beváljak.

Utazás kell én nekem;

Nyugtalan szellem vagyok;

Napról-napra éldegélni,

A miként más, nem tudok.

Mint Kolumbus, tele vágygyal,

Neki vágok a világnak . . .

Don Severo, ön feleljen,

Nem helyesli-e a tervem?

SEVERO. Okosan szól, s megfontoltan,

Mint a bölcsesség forrása.

Jó ideje, lássa, lássa,
Hogy magam is azt gondoltam.

JULIAN. Hát utazni, és világot
Járni-látni volna kedved?
És itt hagyni készülsz minket?
És az eszköz? . . . és a módok? . . .

SEVERO. Ő . . . utazzék . . . oda, arra,
A hová a kedve tartja.
Már a többi: az egészen
Don Julian gondja lészen.

(Julian felé fordulva.)

Még pedig a mennyi csak kell . . .
A garasra ne tekintsen.

ERNESTO (Severóhoz).

Én sem botrányból nem élek,
Sem alamizsnát nem kérek . . . (Szünet.)
Ámde végre meg kell lenni;
S mert a válás mindig fájó,
Hát még akkor, ha utolsó . . .
Ha örökre el kell válni . . .
Jobb, ha mindjárt elvégezzük
Egy utolsó öleléssel . . . (Juliánhoz.)
És szakítsuk szét a lánczot . . .
És ez önzésért — bocsánat.

(Mélyen megindulva.)

SEVERO (félre). Ime, hogyan nézik egymást!

TEODÓRA (félre).

Mily nemes szív, mily szép lélek!

ERNESTO. Don Julian, nem tenné meg!
Hisz utolsó Isten hozzád!

(Tárt karokkal közeledik Julian felé, ki öt karjaiba zárja; hevesen átölelik egymást.)

JULIAN. Nem: sem első, sem utolsó;

Csak két tiszta lelkü ember

Ölelése tiszta szívből.

S most e tervet dobd pokolba,

Szót se halljak többé róla

SEVERO. Mit? hát nem megy?

JULIAN. Nem, soha!

Hóbort volna: álláspontom

Minden perczben változtatnom;

Tervemtől ha elterelne

Egy gyermeknek a szeszélye,

És agyréme egy bolondnak.

Gyávaság is volna tőlem,

Ha e híres, hősi város

Bárgyu, aljas suttogása

Kormányozna tetteimben.

SEVERO. Julian ...

JULIAN. Elég; terítve

Vár az asztal.

ERNESTO. Oh atyám! nem!...

Lehetetlen!...

JULIAN. Én bizom, hogy

Fog lehetni. Vagy tán félted

Tőlem a függetlenségéd?

ERNESTO. Oh, az égre!

JULIAN. Nos, menjünk hát!

Teodóra, fogd a karját, (Teodórához.)

S te, vezessed Teodórát. (Ernestóhoz.)

ERNESTO (Teodórára nézve és visszahúzódva).

Teodórát?! . . .

TEODÓRA (hasonlóképen). Ernestóval?! . . .

JULIAN. Nos, igen; mint rendesen.

(Kétkedő mozgás és habozás mindkettőnél. Végre közeledik Ernesto és Teodóra karjára támaszkodik, de a nélkül, hogy egymásra nézének, a zavarodottság és megindultság jeleivel. Mindez a szereplők figyelmébe ajánltatik.)

És te . . . ej no, a manóba! . . . (Pepitóhoz.)

Te anyáddal karonfogva.

(Pepito karját nyújtja Mercedesnek.)

Te pediglen, jó testvérem,

Jó Severo, jöjj én velem.

(Egy pillanatra Severóra támaszkodva.)

S így családi kis körünkben,

Együtt költve el ebédünk,

És pohárral a kezünkben,

Újra felderül a kedvünk.

Van, ki suttog? Mit én bánom!

Nossza, rajta! kiabáljon!

Suttoghatnak bár akármit,

Ennyit sem adok reá, ni!

Bár volnánk e pillanatban

Kristály falú palotában,

Karonfogva hadd láthatnák

Ernestót és Teodórát,

Mind, a kik nyelvükre vettek,

Hadd tudnák, hadd értenék meg,

Hogy mily keveset törődöm
 Aljas, hitvány rágalommal.
 Kiki jár a maga útján...

(Ebben a pillanatban megjelen egy szolga frakkban, fehér nyakkendővel.)

Az ebéd kész?

SZOLGA. Asztalon van.

(A szolga kinyitja az ebédlő ajtaját: látható a terített asztal, székek, függő lámpa stb. szóval fényesen berendezett ebédlő.)

JULIAN (az ebédlő felé mutatva).

Tessék hát, ha élni vágyunk,
 Mások gondja a halálunk.

TEODÓRA. Mercedes...

MERCEDES. Nem, Teodóra...

TEODÓRA. Tessék...

MERCEDES. Menjenek önök...

TEODÓRA. Nem, Mercedes, menj előre.

(Mercedes és Pepito lassan mennek előre. Teodora és Ernesto még mozdulatlanul s mintegy elmélyedve állanak. Ernesto rá néz.)

JULIAN (félre). Ő reá néz... ő pedig sír.

(Lassan követik Mercedest. Teodóra tántorogva, visszatartva magát és könnyeit szárítva.)

Nem suttognak? (Severóhoz, félre.)

SEVERO. Úgy gyanítom.

JULIAN. Nézd csak, lopva visszánéztek

(Ernesto és Teodóra pillanatra megállnak és lopva visszapillantanak. Aztán ismét mennek előre.)

Ide hozzánk... Vaj, miért?

SEVERO. Látom, észre térsz hát mégis.

JULIAN. Vagy eszemet veszttem én is!

Óh, a rágalomnak töre

Egyenest a szívbe hat!

(Julian és Severo is mennek az ebédlőbe.)

(A függöny legördül.)

MÁSODIK FELVONÁS.

Egyszerű, majdnem szegényes kis szoba. — A háttérben ajtó. A nézőtől jobbra egyetlen ajtó; balról erkély. — Egy fenyőfa-állvány néhány könyvvel; balra egy asztal; rajta don Julian arczképe keretben s egy másik, az előbbihez hasonló kis keret arczkép nélkül. Szintén az asztalon egy dolgozó lámpa; Dante *Divina Comediája* Francesca epizódjánál kinyitva; egy félig elhamvadt papírlap; még több papírlap elszórva és egy drámának a kézírata. — Néhány szék. — A butorzat — összhangban a szobával — szintén szegényes. — Nappal.

Első jelenet.

Julian, Severo, egy szolga. — Mind a hárman a háttérben levő ajtón lépnek be.

- SEVERO. Nincsen itthon don Ernesto?
- SZOLGA. Nincs, uram; ma jókor elment.
- SEVERO. Nem tesz semmit, megvárhatjuk;
Mert remélem, hogy urad
Végre majd csak haza jön.
- SZOLGA. Oh, bizonynyal haza jön, mert
Pontosságra s rendre nézve
Párja nincs az én uramnak.
- SEVERO. Jó; mehetsz.

SZOLGA. Megyek, uram,
S ott künn várom a parancsot.

(A szolga a háttérben el.)

Második jelenet.

Julian, Severo.

SEVERO (körülnézve a szobában).

Mily szerénység!

JULIAN. Jobban mondva:

Mily szegénység!

SEVERO. Úri szállás!

Egy sötét kis hálófülke,

(A jobb oldali ajtón át nézve.)

Az a kis előszobácska,

(A háttérben levő ajtóra mutatva.)

S e zugocska: s a lakosztályt

Elszámoltuk teljesen.

JULIAN. Kezdené el csak az ördög

Számot adni háladatlan

Embereknek korcs szivéről,

Szenvedélyek vak dühéről,

Hitványlelkű rágalomról:

S vége nem lesz, bármi gyorsan,

Bármi hosszan számol is.

SEVERO. Ha a végzet úgy akarta.

JULIAN. Nem, Severo, nem a végzet,

Én tudom, hogy ki akarta.

SEVERO. Nos tehát ki? Én talán?

JULIAN. Te is; és még te előtted
 Ama léha ostobák, kik
 Becsületem- s hitvesemről
 Kárörömmel súgtak-búgtak.
 Aztán én magam, ki gyáván,
 A féltéstől elvakítva,
 Ezt az ifjut hajlékombul
 Hitvány módon menni hagytam;
 Öt, ki épen oly nemes, mint
 Én a milyen háladatlan.
 Háladatlan: mert csak nézd a
 Kérkedő fényt, mely körülvesz,
 Nézd a pompát termeimben,
 Robaját szép hintaimnak,
 Jó hírét e büszke czégnek,
 S a vagyont mit élvezek:
 Nos, tudod, honnét ered mind?

SEVERO. Már akár el is felejtém.

JULIAN. Úgy, te mondád: a felejtés!

Ez a hála itt a földön.

Mást ne várjon önzetlenség,

Lelki nagyság és nemesség,

Mely szerényen és titokban,

Hiuságnak trombitája,

Feltűnésnek vágya nélkül

Támogatja embertársát,

Fölsegíti jó barátját.

SEVERO. Jogtalan vád magad ellen;

Hálátlanság az, ha csaknem

Becsületed s boldogságod

Áldozád föl már is érte?
 Mit kívánhat többet ennél?
 Mit tehetne többet egy szent?
 Hisz mindennek van határa,
 Jónak ép úgy, mint a rossznak.
 Büszke ő, és hajthatatlan;
 Ellenezted bár, de végre
 Úra ő is önmagának,
 Néki is van akaratja;
 És egy reggel palotádból
 Távozott, mert úgy akarta,
 És magát kétségbeesve
 Im' e zúgban húzta meg.
 Szomorú dolog valóban,
 Ámde róla ki tehet?

JULIAN. Mindenki, ha senki másra,
 Csak magára volna gondja,
 Másnak a becsületét ha
 Nem szaggatja, marczangolja,
 Hogy a nyelvén öltögesse,
 Hogy kezében mutogassa.
 Mit törődtek ők velünk, mondd,
 Hogyha őt szent tartozásból
 Én fiammá tettem volna,
 S testvérjévé Teodóra?
 Vagy elég már: asztalomnál,
 Színházban vagy sétatéren,
 Ifju szép hölgy oldalánál
 Látni egy szép, délczeg ifjut,
 Hogy gyalázatról beszéljen

- S botrányt lásson a világ?
 Vagy a hitvány földi létben
 Férfi és nő közt a legfőbb,
 Az egyetlen kötelék a
 Fajtalan vágy volna csak?
 (Nincs-e hála? rokonérzés?
 Nincs barátság?... S úgy vagyunk, hogy
 Ifjuság és testi szépség
 Csak a sárban egyesülhet?
 És föltéve, hogy való az,
 Mit föltesz a becstelenség:
 Mi szükség e bárgyu népre,
 Hogy helyettem boszút álljon?
 Látni: van szemem magamnak;
 Észre venni: ép eszem még;
 Sérelemért bosszút állni:
 Van kardom, szivem s karom.
- SEVERO. Jó, tehát rosszúl tevének,
 A kik rólad suttogának;
 Ámde én, mint édes véred,
 Mint nevednek viselője,
 Hallgathattam?
- JULIAN. Nem, az égre!
 De okosnak, óvatosnak
 Kellett volna lenned, és csak
 Nékem szólnod a dologról,
 A helyett, hogy üszköt dobva
 Lángra lobbantsd házamat.
- SEVERO. Hogyha vétek, a mit tettem,
 Vonzalombul, érted tettem.

És legyen bár, hogy hibáztam
 Én is, együtt a világgal,
 Ők gyalázatot koholva,
 Én a botrányt suttogásit
 Kislelkűen összegyűjtve:

(Legfőbbintébb részvétellel és szeretettel közeledve hozzá.)

Ám te, édes Juliánom,
 Tiszta vagy te, és hibátlan;
 Félre hát a töprengéssel,
 És feszítsd ki büszke melled!

JULIAN. Nem feszíthetem ki mellem,

Mert eszem bár föl nem éri,
 És tagadja bár az ajkam,
 Már a kétség benne fészkel.

Nyilait a rágalomnak
 Háborogva visszahajtom,
 «Rút hazugság!» hörgve mondom,

S szólok újra fojtott hangon:

«S ha hazudva, nem hazudnak?

Ha véletlen igazuk van?» ...

S ez agybontó küzdelemben,

Végletek közt hanykolódva,

Majd bírāja a világnak,

Majd büntársa vagyok újra.

Önmagamban tépelődve,

Harczban állok önmagammal,

És erősbül, nő a kétség,

És ordít a haragos szív,

S vérben forgó szemeimre

Izzó fátyol van borítva.

SEVERO. Örjögensz!

JULIAN. Nem, nem örjögök,

Csak a lelkemet tártam fel.

Azt hiszed tán, hogy Ernesto

Házamat elhagyta volna,

Ha, midőn a küszöbére

Tette lábát, én szilárdan

Eltökélve, ellenálltam

És elébe léptem volna?

Távozott, mert itt e zajgó,

Fölkavart szív rejtekében

Egy kislelkű áruló hang

Azt sugallta: «kimenetre

Hagyd az ajtót nyitva-tárva,

S zárd be aztán jól utána,

Mert a becsület várában

Rossz várnagy a bizalom.»

Egyik óhaj benn a szívben,

És a másik kinn az ajkon;

Hangosan szólt ez: «ne menj el!»

Az meg halkán: «csak hadd menjen!»

Véle szemben egy időben

Egyenesség látszatával

Képmutató, gyáva voltam,

Álnok voltam s háladatlan.

Nem, Severo, a kiben még

Becsület van, nem tesz így.

(Az asztal mellett levő karszékbe hanyatlik, arcán mély levertség
jeleivel.)

SEVERO. Így tesz, a ki féltő gonddal
 Örzi hitvesét, kiben a
 Szépség s ifjuság regényes
 Föllengéssel párosúl.

JULIAN. Ne beszélj így hitvesemről!
 Tükör ő, a melynek fénye
 Elhomályosúl, ha hozzá
 Közel érsz lehelleteddel.
 Ragyogó volt, mint a napfény,
 Míg e bösz világ feléje
 Nem közelgett, hogy ezernyi
 Rút fejével belenézzen.
 Ott nyüzsögnek most ez égi
 Kristálylélek közepében,
 Mint megannyi puszta árnyék;
 De kezemtől szétfoszolnak,
 S benne újra láthatod majd
 A mosolygó ég derűjét.

SEVERO. Annál jobb hát.

JULIAN. Ah, de mégsem!

SEVERO. Nos, mi baj még?

JULIAN. Annyi baj van!

Lásd, Sever, e lelki harcok

Úgy kiforgattak valómbul,

Hogy nem ismerék magamra.

Hitvesem bizalmatlannak

És komornak lát most mindig;

S bár akarnám, mind hiába,

Nem vagyok már, a ki voltam.

Ezt a változást ha látja,

Igy fog szólni önmagában:
 «Istenem, hol van Julian,
 Hol van az én kedves férjem?
 Mit tehettem, hogy bizalmát
 Elvesztettem? És minő rút
 Gondolatnak kell gyötörni,
 Mely keblemről elszakítja?» . . .
 Egy ijesztő, rémes árnyék
 Áll közöttünk s mind nagyobb lesz,
 Elválasztva és egymástól
 Mindig jobban távolítva.
 Nincsen már édes enyelgés,
 Nincs meghitt beszélgetés már,
 A mosoly megfagy az ajkon,
 És kesernyés lett a hang.
 Én a féltéstől gyötörve,
 Teodóra sírva egyre,
 Én találva itt szivemben,
 És ő benne — s kezem által —
 Megsebezve büszkesége
 És szerelme. Így vagyunk.

SEVERO. Vagyis épen jó úton a
 Végromláshoz. De ha mindez
 Oly világos te előtted,
 Rajta hát mért nem segítesz?

JULIAN. Hasztalan minden törekvés;
 Jól tudom, igaztalanság
 Kétkednem hitvesemben;
 S most talán nem is gyanakszom;
 De ki tudja, végre is hogy

— Én veszítve napról-napra,
 Ő meg napról-napra nyerve —
 Holnap nem lesz é igaz már,
 A mi még ma nyílt hazugság?
 Én a féltékeny, mogorva;
 Én a durva, én a zsarnok;
 S ő a jóság, lelki nagyság,
 A lemondás mintaképe,
 Homlokán a vértanúság
 Dicsfényével, mely egy ilyen
 Délczeg ifjut kedvesebbé
 Tesz az asszonyok szemében:
 Im, világos, hogy övé a
 Jobbik rész az osztozásból;
 Én ha vesztek, ő nyer akkor,
 És ez ellen nincs segítség.
 Hogy ez így van: semmi kétség;
 S vedd hozzá, hogy a világ is
 Aljas, ingerlő hirekkel
 Jő feléjük mint kerítő.
 S bár ma nyílt homlokkal vallják:
 «De mi egymást nem szeretjük!»
 Addig mondják, hogy majd végre
 Ők magok is azt gondolják.

SEVERO. Ha ez így van, Julián, úgy
 Azt hiszem, hogy legtanácsosb
 Ernestót magára hagyni,
 Szándékában nem zavarni.

JULIAN. Meggátolni jöttem épen.

SEVERO. Ez valóban esztelenség!

Buenos-Ayresbe készül
 Ugy-e bár? és önmagától?
 No hát rajta, sok szerencsét!
 Hadd feszüljön a vitorla!

JULIAN. Akarod, hogy Teodóra
 Hálátlannak, nyomorultnak,
 S féltékenynek tartson engem?
 Nem tudod te, jó Severo,
 Hogy a férfi, a kit egy nő
 Nem becsül már, szeretője
 Még lehet tán, de ha férje,
 Úgy örökre meggyalázva.
 Akarod, hogy hitvesemnek
 Gondolatja elkisérje
 Őt a szörnyű tengerekre,
 Őt a szegény számüzöttet?
 Nem tudod, hogy én az arcán
 Csak egyetlen egy könnycseppnek
 A nyomát ha észrevennem,
 S gondolnám, hogy Ernestóért
 Folyt e könny: megfojtanám e
 Görcsös kézzel őt azonnal?

(Elfojtott dühvel.)

SEVERO. Mit tegyünk hát?

JULIAN. Túrni, várni.

A világ majd megcsinálja
 A kifejtést, bizzuk rája;
 Kémkedő szemét ránk vetve,
 Ezt a drámát ő nemzette.
 Oly termékeny a nézése
 Jóra, rosszra egyaránt.

SEVERO. Ugy tetszik, jön valaki.

(A háttér felé közeledve.)

SZOLGA. Már soká nem késhetik.

(Az előszobában, a nélkül hogy megjelenne.)

Harmadik jelenet.

Julian, Severo és Pepito a háttér felől.

SEVERO. Pepito, te itt?

PEPITO (félre). No, lám!

Már megtudták! jól sejtettem. (Hangosan.)

És önök is mind a ketten?

Jó napot, bátyám, apám! (Félre.)

Ugy látszik, már ők is tudják. (Hangosan.)

Nos bizonynyal... önök is hát

Ernestóra várakoznak?

SEVERO. Kire másra itt e házban?

JULIAN. E szerint te is tudod már,

Hogy mit forral ez az örült?

PEPITO. Hogy mit forral?... Nos csak annyit,

A mit az egész világ tud.

SEVERO. Nos valóban holnap fog hát?... .

PEPITO. Nem; holnap fog elutazni,

Még ma kell hát elintézni

Az ügyet.

JULIAN (meglepetve). Mit mondasz?

PEPITO. Én?

A mit tegnap este mondtak

A kaszinó ajtajában,

Többek közt maga Uceda,
 Ki segédje a vicomtenak.
 Így tehát, ha a szerencse
 Ernestónak nem kedvezne...
 De mért néznek olyan furcsán?
 Vagy nem tudják?...

JULIAN (határozottan, megelőzve Severo egy mozdulatát).

Oh, nagyon jól!

Mindent!

SEVERO. Én...

JULIAN (félre). Hallgass, Severo! (Hangosan.)

Hallottuk, hogy holnap indul;

S hogy ma...élte forg a kockán...

S meggátolni jöttünk éppen...

A párbajt s az indulást.

(Don Julian az egész jelenetben színleli a jól értesültséget, csak hogy Pepitótul annál könnyebben megtudhassa a dolgot; ámbár világos, hogy csupán Ernesto elutazása miatt jött. A párbeszéd részletei és árnyalatai a művészek figyelmébe ajánlatnak.)

SEVERO (félre, Juliánhoz).

Minő párbaj?

JULIAN (félre, Severóhoz).

Nem tudom, de

Majd meghalljuk tőle mindjárt.

PEPITO (félre). Mégse szóltam el magam.

JULIAN (a jól értesültség hangján).

Hallottuk, hogy... Ernesto és

Egy vicomte közt...

PEPITO. Sajnos, úgy van.

JULIAN. Párbaj készül... mi nekünk egy

Komoly ember mondta el, ki
Igen jól van értesülve.
Mondják, hogy az ügy komoly!...

(Pepito igenlőleg int.)

Csúful összeszólalkoztak!...
És sok ember volt tanúja!...

(Pepito ismét int.)

Hogy «hazudsz!» — «mit? én hazudni!»
S több eféle össze-vissza!

PEPITO (a jobban értesültség tudatában mohó örömmel
közbevágva).

Szóbeszéd!... egy nagy pofon!

Mint egy oszlop — akkora!

SEVERO. És ki adta? és kinek?

PEPITO. Hát Ernesto — a vicomtenak.

JULIAN (Severóhoz).

Ernesto!... hát nem hallottad?

A vicomte a türelemből

Őt kihozta és a dolgot

Oda vitte ... hogy Ernesto

Nem tűrhette... s neki rontott.

PEPITO. Épen így volt.

JULIAN (önelégülten). Hisz mondtam,

Hogy már mindent elbeszéltek.

(Rosszul leplezett aggódással.)

És komoly az ügy?

PEPITO. Nagyon.

Fáj, ha el kell mondanom.

De önökkel szemben immár

Hasztalan a titkolózás.

JULIAN. És a párbaj tárgya, s czélja?

(Aggódva közelednek Pepitóhoz, s ez — egy kis szünetet tartva — már arczkifejezésével jelzi a rossz hírt, melyet közölni fog velök.)

PEPITO. Hát — halálra!

(A hír fontosságának tudatával arczán. — Julian és Severo mozdulatán látszik a hír hatása.)

S a vicomte

Nem ijed meg árnyékától:

Hisz valódi gladiator!

JULIAN. S a vitázás... mirül is volt?

A vicomte... a mint beszélik...

PEPITO. 'Sz úgy szólván nem is vitáztak...

Majd elmondom, hogyan történt.

(Szünet; mely aggodalommal közelednek Pepitóhoz.)

Ernestónak az volt terve,

Holnap jókor útra kelve,

Cadizban lesz idejében

A hajón, mely indul épen;

És mivel Luis Alcaraz

Megígérte, hogy ajánló

Levelet ad majd neki,

Melynek hasznát veheti:

A szegényt a legjobb szándék

Vezeté a kávéházba,

Hogy a megígért levélkét

Alcaraztól átvegye.

Még nem volt ott: vár reája;

Ismerőse senki sincsen;

Ott ül néhány törzsvendég már

Alcaraznak asztalánál,

S a nélkül, hogy észrevennék,
Mint szorítja össze ajkát,
Folytatják az emberszólás
Kéjes-édes mesterségét.
Sorra vesznek minden embert,
Szapulás és szokimondás
És ítélet hangzik itten
Minden élőlény fölött.
Közbe-közbe cseng a serleg,
Zúg az éljen minden élcznek,
Száll a cigaretta füstje,
Mint megannyi gőzös kürtje.
És előttök ételmorzsa,
Hamu és bor összefolyva,
Úgy, hogy inkább illenek be
Asztaluk egy bonczterembe.
Minden kéteshírű hölgyet
Telt pohárral üdvözölnek,
Minden nyers szó, durva ötlet
Hahotára készíti őket.
Nincs erény, nincs női hűség,
Kegyelem nincs asszony népnek;
Neki esnek becsületnek,
Minden asszonyt széjjel tépnek.
S meggondolva jól a dolgot,
Mi volt ez hát voltaképen?
Egy-két viszhang a világból,
Kávéházi levegőben.
Ezt nem én mondom, koránsem,
Ez nem az én véleményem;

Ezt Ernesto mondta nékem,
Hogy a dolgot elbeszélte.

JULIAN. Végezz! Mégse' lesz már vége?

PEPITO. Szóru-l-szóra, névrül-névre,

Egy nevet hall Ernest végre:

És tovább nem türhetett.

«Ki merészli egy lovagnak

Becsületét meggyalázni?»

Kérdi. Szólnak ők: «Az asszony!»

És egy hölgyet megneveznek.

Égő arczezal, vad haraggal

Megrohanja Nebredát;

A vicomte úr visszafordúl,

És ökölharcz, csattanó arcz

Fejezi be a vitát.

S az ökölbaj folytatása:

Párbaj élet- és halálra,

Nem tudom hol, egy teremben.

JULIAN (Pepito karját dühösen megragadva).

És a férfi én valék?

PEPITO. Ön!

JULIAN. És az asszony — Teodóra!

Ah, hová sülyedt egyszerre:

Hitvesem, nevem, szerelmem!

(A karszékbe hanyatlik, kezeibe rejtve arcját.)

SEVERO (félre, Pepitóhoz).

Mit tevé, boldogtalan, te!

PEPITO (félre).

Hisz azt mondta, hogy már tudja.

S én szavának... hitelt adtam.

JULIAN. Meggyalázva! meggyalázva!

SEVERO (szeretettel közeledve hozzá).

Julian!

JULIAN. Igaz, tudom már,

Hogy reám nagy feladat vár...

Ah, de erőt hol merítsen,

A kinek már hite nincsen!

(Aggódva támaszkodik testvérjére.)

De — nagy Isten! mért gyaláznak,

Rágalmaznak ilyen módon?

Hol van ok rá, hogy bennünket

Bárki sárral megdobáljon?...

No de nem baj; majd elválnak!

Mit tennem kell, teljesítem.

Számíthatok rád, Severo?

SEVERO. Számíthatsz-e? ... Mind halálíg!

(Hevesen kezét szorítanak.)

JULIAN (Pepitóhoz). S az időpont?

PEPITO.

Három óra.

JULIAN (félre).

Megölöm! meg! ... meg kell ölnöm! ...

(Severóhoz.) Menjünk.

SEVERO. Hova?

JULIAN. Fölkeresni

A vicomte-ot.

SEVERO. Nem akarsz tán? ...

JULIAN. Akarok, sőt kell is tennem;

Nevemért boszút kell állnom,

S meg kell mentenem Acedo

Gyermekének életét. (Pepitóhoz.)

És kik lesznek a segédek?

PEPITO. Ketten: Alcaraz s Rueda.

JULIAN. Ismerem jól mindakettőt.

(Pepitóra mutatva.)

Ez maradjon itt, esetleg

Ernesto ha visszatérne...

SEVERO. Igazad van.

JULIAN. (Pepitóhoz.) S te vigyázva,

Gyanuját hogy föl ne ébreszd,

Tudakold ki a helyet.

SEVERO (Pepitóhoz). Értetted!

JULIAN (Severóhoz). Jöjj.

SEVERO. Mi bajod?

JULIAN (görcsösen megragadva Severo karját).

Rég ideje, hogy nem érzék

Ily gyönyört!

SEVERO. Te megbomlottál!

Gyönyör?

JULIAN. Látni ezt e ficzkót!

SEVERO. Nebredát?

JULIAN. Őt; gondold el csak:

Eddig én a rágalomnak

Közelébe nem férhettem,

És szemébe nem nézhettem.

De tudom már, hol rejtőzött,

Végre emberarczot öltött,

S most magammal szembe látom

Egy vicomtenak alakjában!

Három hóig — az ördögbe! —

Vér és méreg volt az étke;
 S íme mostan... csak képzeld el...
 Szemközt én e szörnyeteggel!

(Julian és Severo a háttérben el.)

Negyedik jelenet.

PEPITO. Czifra egy dolog valóban!
 Ennyi hühó! s van-e rá ok?
 Bár — akármit mond a bátyám —
 Oktalanság, örültség volt:
 Egy fődél alá helyezni
 S folyton együtt hagyni őket,
 Ilyen ifjú szép teremtest,
 S egy ily ficzkót mint Ernesto,
 A kinek a lelke tűz-láng
 És ábrándozásra hajló.
 Esküszik bár, hogy közöttök
 Semmi sincs, csak tiszta érzés;
 Hogy testvére Teodóra,
 És a bátyám édes atyja.
 De az ily vén róka, mint én,
 A ki ifjan sokat látott
 És hallott már a világban,
 Nem bizik a rokonokban,
 Ha azok ily ifjak és csak
 Olyan talmi atyafiak.
 De tegyük föl, hogy oly tiszta
 Ez az érzés, mint állítja:
 A világ ezt nem tudhatja;

Vagy irást adott tán arról,
 Hogy másról csak jót gondoljon?
 Nem látják-e őket együtt,
 Mindig együtt a színházban,
 Az utczán, a sétatéren
 S néha kinn a Retiróban? *
 S a ki látta — látta őket;
 S a hogy látta, elbeszélte.
 Ernesto azt mondja, hogy «nem» :
 Hogy «talán egyszer se' voltak
 Egyedül». — Talán csak egyszer?
 Nos, elég; mert ha ez egyszer
 Százan látták őket együtt,
 A dologra épen annyi,
 Mintha száz különböző nap
 Látták volna őket együtt.
 Vagy tanukat hívjon össze
 A világ tán, uramfia!
 S napot-órát összeveessen,
 Hogy kitudja, vajjon százszor,
 Vagy csupán csak egyszer volt-e,
 Hogy ketteskén sétálgattak:
 A legtisztább rokonérzés
 S a testvéri hajlandóság?
 Ez nem volna méltányosság,
 Sőt nevetség és bolondság.
 Azt mondják csak, a mit láttak:
 És ha mondják, nem hazudnak.

* Buen Retiro: kert Madrid mellett.

«Egyszer láttam»... «Én is egyszer.»
 Egy meg egy, az kettő: nemde?
 «En is láttam»... — Ez már három.
 S jön a négy, s az öt utána.
 S jó lélekkel összeadva,
 Nő a szám a végtelenbe.
 Láttak, mert hát nézegettek;
 Minden érzék arra van, hogy
 Használjuk, ha alkalom van,
 — Nem gondolva szomszédunkra;
 Ám törődjék az magával,
 S ne feledje, hogy korunkban
 Nincs veszély, nincs rágalom,
 Hogyha nincs rá alkalom. (Kis szünet.)
 S jól vigyázzunk: eddig én a
 Vonzalomnak tisztaságát
 Föltevém, s ez nem csekélység;
 Mert tuskónak kéne lenni:
 Teodóra mellett élni,
 És beléje nem szeretni.
 Lehet ő bölcs philozófus,
 Matematikus, physikus,
 Ámde teste emberi,
 S az övé meg isteni,
 S Belzebúbra! más mi kell még,
 Hogy belőle bűn szülessék?
 Ez a fal, ha szólni tudna!
 Hogyha titkos gondolatja
 Ernestónak testet öltne,
 És elszórva itt heverne!...

Ime, nézzük csak például,
 Itt van egy üres képráma;
 S a másikból don Julian
 Komoly arcza néz reám.
 Teodóra volt idáig
 Bátyámnak a pendant-képe;
 Mily okokból tűnhetett el
 A keretből most egyszerre?
 Tán kerülni a kisértést?

(Leülve az asztal mellé.)

Nos, ha úgy van: annál rosszabb!
 S még rosszabb, ha a keretből
 Eltűnt arczkép tán a szívnek
 Közelében lelt magának
 Titkos-édes rejteket.
 Nossza, rajta, vádoljátok
 Őt, ti apró ördögöcskék,
 Kik a térben láthatatlan
 Hálót szöve szálldogáltok.
 Vádoljátok, nem kimélve,
 Ezt a titkos philosopust.

(Az asztalra tekintve észreveszi Dante Divina Comediáját.)

S ime, ismét: nem jöhettem
 Ernestóhoz soha sem még,
 Hogy kinyitva itt ne leljem
 Ezt a könyvet asztalán.
 (Olvasva.) Dante: *Divina Comedia*
 Az ő kedves olvasmánya. (Ismét belenézve.)
 És úgy látszik messzebb nem jut
 Paolo és Francescánál.

Áh, már értem: ezt a dolgot
 Úgy lehet csak magyarázni,
 Hogy Ernesto sohsem olvas,
 Vagy hogy mindig egyet olvas.
 Ni, ni! itt egy foltot látok;
 Uramfia! olyan forma,
 Mintha könnyesepp foltja volna.
 Mily széditő, titkos örvény!
 S mily bajos dolog lehet:
 Megnősülni s nyugton élni!

(Egy darab papirost véve föl az asztalról vagy a földről.)

Im, egy elhamvadt papirlap!
 Itt-ott látszik még az írás.

(Fölkelve az erkélyhez megy s próbálja az írást kibetűzni. Ebben a pillanatban lép be Ernesto és megállva szemléli őt egy kis ideig.)

Ötödik jelenet.

Pepito, Ernesto.

ERNESTO. Mit vizsgálsz úgy?

PEPITO. Ah, Ernesto!

Ime, nézd csak... egy papirlap...

A szél lebbentette hozzám.

ERNESTO (elvéve tőle, egy pillanatig vizsgálva s ismét visszaadva). Nem tudom már, hogy mi volt.

PEPITO. Versek voltak. Tán emlékszel...

„Itt van hát a szörnyü óra...”

(Nagy nehezen kibetűzve.)

(Félre.) Jól rimel rá: Teodóra.

ERNESTO. Irka-firka.

PEPITO (abbahagyva a betűzést). Semmi több.

ERNESTO. Életünknek példaképe

Ez a hitvány kis papirlap:

Egy öröm, vagy jajkiáltás,

Aztán hamu, semmiség.

PEPITO. Nos, de vers volt?

ERNESTO. Igen, az volt.

Néha csupa unalombul

Neki ülök, és firkálok.

Ezt az este irtam épen.

PEPITO. S hogy segíts a képzeletnek,

S hangulatba ringatózzál:

Ihletért a halhatatlan

Nagymesterhez folyamodtál?

ERNESTO. Azt hiszem, csak...

PEPITO. Szó sincs róla,

Óriás mű: kiváltképen (A könyvre mutatva.)

Francescának epizódja.

ERNESTO (gúnyosan és türelmetlenül).

Ördögöd van: jól találgatsz!

PEPITO. A manóba! sőt épen nem!

Im, a hol a könyv kinyitva,

Itt van épen, mit nem értek,

Míg te meg nem magyarázod.

Az van itten elbeszélve,

Hogy Francesca és Paolo

— Épen csak időtöltésből —

Olvasgattak egyszer együtt

Egy szerelmes történetből,

S hogy odáig eljutottak,
 Hol a szerző Lancelotnak
 — Ki fajankó épen nem volt —
 És Ginevra királynénak
 A szerelmét dicsőíti:
 Láng lobbant fel a szikrából,
 A királyné sem volt fából,
 És szerelmi örületben
 Őt az ifju megsókolta.
 És e fontos jelenetnél
 A fiórenczi halhatatlan
 Egy váratlan fordulattal
 És mélységes gondolattal
 Im, ezt mondja, a mi itt van:

(A könyvre mutatva.)

S ez az, a mit én nem értek:
 «Galeotto volt a könyv, és
 Többet aznap nem olvastak.»
 Nem olvastak? ezt még értem;
 Nem is itt van a kétségem.
 De ki volt, és hogy jutott a
 Könyvbe ez a Galeotto?
 És te néked tudnod kell ezt,
 Mert drámádat így czimezted.

(Egy kézirat-csomagra mutatva.)

Ezt a drámát, mely hirednek
 Lesz alapja. Nos, nézzük csak.

(Fölveszi és nézegeti a kéziratot.)

ERNESTO. Galeotto közvetítő

Volt Ginevra s Lancelot közt.

És szerelmi viszonyoknál
 Kettő közt a közbejárót
 Jól lehetne példaszóval
 Így nevezni: Galeotto;
 És ez által elkerüljük,
 Hogy saját nevén nevezzük,
 A mi kényes, sértő volna,
 És fejünkre bajt hozhatna.

PEPITO. Jó, de hát e fogalomra

Érthetőbb szó nem akadna?

ERNESTO. Van reá szó, és találó;

És tudom is, hogyan hívják

Azt a derék mesterséget,

A mely minden aljasságot

Kétértelmű szóra fordít;

Mely cselt hányva gyarlóságra,

És hajlamra lesben állva,

Ejti meg az akaratot.

Van neve e mesterségnek,

De zavarba hozna engem,

Ide irnom, úgy neveznem . . .

(A drámára mutatva.)

A mit végre sem tennék meg.

(Elkapja kezéből a drámát és az asztalra dobja.)

Rendesen csak egy személy van,

A ki végzi ezt a munkát;

Ámde néha Galeotto

Az egész társadalom.

Csakhogy ekkor öntudatlan,

Más szerepnek látszatával,

S más véteknek csábja által
 Végzi átkos mesterségét.
 S annyi fortélyt fejt ki ekkor,
 Hogy megejtse a szemérmét
 És legyőzzön tisztességet,
 Hogy sohsem volt és sohsem lesz
 Oly furfangos Galeotto.

Im egy példa: férfi és nő
 Boldogságban, nyugton élnek,
 Mindakettő tiszta szívből
 Teljesítve a kötelmét.

Senkinek sincs baja velök,
 Olyan édes, szép az élet;
 Csakhogy a derék városban
 Ez soká így nem maradhat,
 Mert egy reggel, úgy véletlen,
 Szemtől-szembe látják őket,
 És ettől a pillanattól,

— Bárgyuság- vagy aljasságból —
 Nincs reá ok, s alkalom bár,
 Megered a gyanusítás,
 És szemökbül kiolvassák,
 Hogy titkos bűnt rejtegetnek.
 És kimondva az ítélet:

Nincsen ok, meggyőzni őket,
 És legyőzni, nincsen ember,
 S becsület, név semmivé lett.
 S legborzasztóbb benne az, hogy
 Kezdetben nincs igazuk bár,
 De lehet, hogy végül mégis

Részükön lesz az igazság.
 Mert oly sűrű gőz borítja
 S oly hatalmas ár sodorja
 A szánandó lényeket, hogy
 Ellenállni lehetetlen;
 És egymáshoz öntudatlan
 Észrevétlen közeledve,
 Egyesülnek a bukásban,
 És rajongó szerelemmel
 Forrnak össze a halálban.
 A világ mint faltörő-kos
 Támadt a becsületre,
 A bűn útját egyengetve,
 Szóval ő volt Galeotto.

(Félre.) Távozz', Sátán, távozz' tőlem,
 Mert a lángod elnyel, érzem.

PEPITO (félre). Ha az asszony is így érez,
 Úgy az Isten irgalmazzon
 A szegény don Juliánnak.

(Hangosan.) Tán ez volt a tárgya épen
 A tegnapi költeménynek?

ERNESTO. Bizonyára!

PEPITO. Így fecserli

Idejét el ez az ember!

Ily nyugodtan, ily közönnyel,

Nem törődve semmivel sem!

Bár a kardját Nebredával

Fogja még ma összemérni;

A ki karddal a kezében,

Tréfa nélkül, nem kis ember.

Hát nem volna okosabb tán
Egy jó vágást gyakorolni,
S próbálgatni, hogyan fogsz majd
Védekezve visszavágni:

A helyett, hogy rossz rimekkel,
Sántikáló verslábakkal

És makranczos ütemekkel
Kinlódjál itt órahosszat? . . .

S e hideg vér ellenére,
Nem gondolod, hogy nem tréfa:
Szemben állni a vicomte-tal?

ERNESTO. Legkevésbbé; s van okom rá.

Ha megölöm, a világ nyer;

S én nyerek, ha engem öl meg.

PEPITO. Így már értem! Így nagyon jó!

ERNESTO. Ne beszéljünk róla többet.

PEPITO (félre).

Most vigyázva megtudom majd!

(Közelebb lépve hozzá, halkán.)

És ma lesz?

ERNESTO. Igen, ma lesz.

PEPITO. És a városon kívül?

ERNESTO. Nem;

Lehetetlen ily időben;

Hisz mindenki tudja már.

PEPITO. Hát egy házban?

ERNESTO. Én ajánlám.

PEPITO. S hol?

ERNESTO. Nem messze. Egy lakatlan

(Mindezt hidegen és közönvösen.)

Kertre néző nagy teremben.
Itt gyanútlan, észrevétlen
Intézhetjük el ügyünket,
Jobban mint egy rengetegben.

PEPITO. S mi hiányzik még?

ERNESTO. A fegyver!

PEPITO. Kint beszédet hallok... jönnek...

(A háttér felé közeledve.)

A segédek?

ERNESTO. Meglehet.

PEPITO (az ajtóhoz lépve).

Női hang, ha nem csalódom.

ERNESTO (szintén az ajtóhoz közeledve).

De mért tartja vissza őket?

Hatodik jelenet.

Ernesto, Pepito, Szolga.

SZOLGA (bizonyos titkolódzással).

Önt keresik, Ernesto úr.

PEPITO. Ki keresi?

SZOLGA. Egy hölgy.

ERNESTO. Furesa.

PEPITO (halkan a szolgálához). Mit akar?

SZOLGA (halkan Pepitóhoz). Sír.

PEPITO (fennhangon). Fialtal?

SZOLGA. Biztosan nem mondhatom meg;

Az előszoba homályos,

És a hölgynek arca olyan

Sűrűn el van fátyolozva,
 Hogy meglátni lehetetlen;
 S oly halkán beszél, oly halkán,
 Hogy beszédét sem érthettem.

ERNESTO. Ki lehet?

PEPITO. Ki látni óhajt.

ERNESTO. Nem gyanítom . . .

PEPITO (félre). Zavarban van! (Fenn.)

Hallod: én magadra hagyalak;
 Áldjon ég- és sok szerencsét!

(Kezet fogva vele és kalapját véve. — A szolgálóhoz.)

Te fajankó, mire vársz még?

SZOLGA. Várom az uram parancsát.

PEPITO. Ily esetben nem nehéz tán
 Kitalálni, mi a szándék.

Aztán addig, míg a titkos,
 Fátyolos hölgy ide benn lesz,
 Ki ne nyisd az ajtót, bárha
 Az ég boltja rád szakadna.

SZOLGA. Azt mondjam hát, hogy igen?

ERNESTO. Jó . . . Pepito, Isten áldjon!

(Pepitóhoz, ki már az ajtóban van.)

PEPITO. Ernesto, Isten veled!

(Pepito és a szolgáló a háttérben el.)

ERNESTO.

Egy hölgy? . . . Vajjon mily ürügygyel . . .
 Vagy mi okból? . . .

(Szünet; ebben a pillanatban jelen meg az ajtóban és ott megáll,
 mélyen elfátyolozva, Teodóra.)

Ime, itt van.

Hetedik jelenet.

Teodóra, a háttérben, nem merve előbbre lépni; *Ernesto*, az előtérben, *Teodóra* felé fordulva.

ERNESTO. Ön velem beszélni óhajt:
Tessék, asszonyom . . .

(Intve, hogy lépjen közelebb.)

TEODÓRA. Bocsánat,

Ernesto. (Fölemelve fátylát.)

ERNESTO. Ah, Teodóra!

TEODÓRA. Nemde rossz, a mit cselekszem?

ERNESTO (zavarodottan hebegve).

ÉN... én... meg nem mondhatom... mert

Nem tudom... minek köszönjem...

Ezt a nem várt... nagy szerencsét...

Jaj nekem! mit is beszélek?...

Az ön női méltósága

Senkinél sincs védve jobban,

Mint e házban, mint én nálam!

(Lelkesülten.)

Hát miért fél, asszonyom, hogy

Rossz lehetne a dologban?

TEODÓRA. Semmiért . . . és volt idő, ah

De az elmúlt, el örökre!

A midőn nem kételkedtem

És nem féltém volna öntől;

A midőn az ön szobáján

Végig mentem volna bátran,

S nem miként most: szívszorongva,

S szégyenpirral arczomon ;
 A midőn, ha ön utazni
 Készült volna... mint a hogy most...
 A mint hallom, holnap immár,
 El Amerikába készül...
 Én magam... igen... magam...
 Mert azok, kik útra kelnek,
 Tán sohase' térnek vissza...
 Mert oly fájó elveszítetni...
 Egy barátot... Julián és
 A világ előtt... könnyezve
 Tán, de nem más gondolattal...
 Én magam... én tártam volna
 Karjaimat búcsuzásra!

ERNESTO (egy mozdulatot tesz, de rögtön visszatartja magát).

Ah, Teodóra!...

TEODÓRA. De mostan...

Sejtem, érzem: most nem úgy van.

Egy mély örvény van közöttünk.

ERNESTO. Igaza van, asszonyom.

Egymást nem szerethetjük már,

Ah még úgy sem, mint testvérek.

Már egymásnak kezét adva,

A kezünkre szenny tapadna.

A mi volt az immár elmúlt;

Le kell győznünk önmagunkat

És gyűlölnünk kell már egymást.

TEODÓRA (őszinte aggódással).

Egymást gyűlölni? s miért?

ERNESTO. Önt gyűlölni! Azt mondtam?
Önt, szegény gyermek?

TEODÓRA. Igen.

ERNESTO. Ne tekintse ezt komolynak.

És ha lenne alkalom, hogy

Életemre lesz szüksége,

Teodóra, kérje bátran,

Mert önért áldozni életem,

Én nekem az...

(Átmenet; tartóztatva magát és hangot változtatva.)

Kötelesség... (Kis szünet.)

Meggyűlölni! ha kiejtém

E kemény szót ajkamon,

Csak azért volt, mert a sok baj,

A sok rossz jutott eszembe,

Annyi jóért a mit adtam.

Önnek van oka gyűlölni,

Teodóra, én nekem... nincs.

TEODÓRA (szomorúan).

Hogy sokat sirtam, szenvedtem,

Abban önnek igaza van. (Édes hangon.)

Ámde önt... önt, jó Ernesto,

Én vádolni nem tudom.

És nyugodtan gondolkozva,

Senki sincs, ki vádolhassa.

Mert mi része van hát önnek

Mindez aljas suttogásban?

Vagy a rút agyarkodásban,

Hogy egyszerre úgy ránk törnek?

S hogy szegény férjem kedélye

Oly borongós, oly nyomott?
 Hogy örökké oly mogorva,
 S hogy a hangja olyan érdes?
 S hogy a fájdalom megöl, mert
 Szerelmemben kétkedik!

ERNESTO. Ez az, a mit én nem értek,
 És ő nála legkevésbé,
 A mi felforralja vérem;
 És én mondom, Istenemre,
 Hogy nem méltó kegyelemre,
 Hogy nincs rá ok, mely kimentse,
 Ha van ember, a ki önben,
 Ilyen nőben kételkedjék! (Mély haraggal.)

TEODÓRA. Bűnhődik szegény eléggé
 E kegyetlen kétkedésért.

ERNESTO (megijedve, hogy Teodóra előtt vádolta Juliant).

Mit is mondtam?... Vádolám őt?...

Nem, nem!... ő is kétkedett tán,

(Igyekszik Juliant mentetetni és előbbi szavainak hatását gyöngítteni.)

Mint akárki kételkednék,

Mint szerelmes szív gyanakszik;

Szerelem nincs féltés nélkül,

Még magok az istenek sem

Menttek ettől, Teodóra!

Földi önzés, ámde úgy van,

Hogy a kincsnek birtokosa

Félte őrzi drága kincsét,

S rettenet érte. Magam is, ha

Hihetetlen csoda által

Önt sajátommá tehetném,

Kétkedném!... kétkedném!...

A tulajdon testvéremben!

(Egyre fokozódó elragadtatással, de rögtön erőt vesz magán, észrevéve, hogy — más oldalról — ismét az előbbi örvény felé rohan. Teodóra ugyanebben a pillanatban hangokat hall kívülről és a háttérben levő ajtó felé közeledik. — Félre.)

Ah, hová ragadsz sovár szív?

És mi rejlik örvényedben?

Azt mondd, hogy rágalmaznak,

S magad vallod most igaznak!

TEODÓRA. Hallja?... jönnek...

ERNESTO. Csak két óra...

(Az ajtó felé közeledve.)

Ők volnának?...

TEODÓRA (borzadálylyal). Ez a hang, — ez

Juliáné!... Rögtön itt lesz!

ERNESTO. Nem... megállt...

TEODÓRA (borzadva, mintegy Ernestót kérdezve).

Ha Julian...

(Egy mozdulattal a jobb oldali ajtó felé indul; Ernesto tisztelettel, de erélyesen visszatartja.)

ERNESTO. Nos, ha ő az: itt bennünket

Becsületnek paizsa megvéd;

De ha az a kétkedő nép:

Teodóra, akkor itt benn.

(A jobb oldali ajtó felé mutatva.)

Semmi... semmi... (Hallgatózva.)

TEODÓRA. Hogy zajong, hogy

Ver a szívem!

ERNESTO. Semmi kétség:

Bárki volt is, távozott, vagy

Káprázat volt az egész. (Az előtérbe lépve.)

De az égre, Teodóra...

TEODÓRA. Szólnom kellett volna önnel,

S az idő oly gyorsan múlik...

ERNESTO. Az idő repül...

TEODÓRA. Tehát ön

Azt mondá, hogy...

ERNESTO. Teodóra...

Megbocsásson... de... tán nem jó...

Nem okosság... hátha jönnek...

És jöhetnek... minden perczben...

TEODÓRA. Ép ez okból jöttem önhöz...

Meggátolni...

ERNESTO. Mit? hogyan?

TEODÓRA. Úgy, hogy én mindent tudok már,

S iszonyodva gondolok a

Vérre, melyet én miattam

Készülnek kiontani.

Itt agyamban érzem égni,

S itt lüktetni minden cseppjét.

(Kezeit a keblére nyomva.)

ERNESTO. Ott rejtőzik megalázva,

Felforralva, meggyalázva,

Míg e karral ki nem oltom

Hitvány éltét a vicomte-nak!

Sárt akart? nos, lesz sár vérből?

TEODÓRA (iszonyodva). Meg akarja ölni?

ERNESTO.

Meg.

(Teodóra egy kérő mozdulatát elnyomva.)

Ön rendelkezik fölöttem,
 Ön tehet velem akármit,
 Csak kivéve azt az egyet,
 Hogy e sértés tudatában
 Nebreda iránt szánalmat,
 Vagy részvétet érezhessek!

TEODÓRA (síró és könyörgő hangon).

És irántam?

ERNESTO. Ön iránt?...

TEODÓRA. Igen; szörnyü lesz a botrány!

ERNESTO. Meglehet

TEODÓRA. Mi? Mi lehet meg?

S ezt így mondja? ily közönnyel?

S kikerülni nem akarja,

Mikor magam kérem arra!

ERNESTO. Kikerülnöm nem lehet már,

De lehet még bosszút állnom.

Azt gondolom én magamban,

S oda megy ki számadásom:

Más a botrány eszközlője,

Én leszek a büntetője.

TEODÓRA (Ernestóhoz közeledve, halkán, mintegy félve saját hangjától). S Julian?

ERNESTO. Nos, Julián?...

TEODÓRA. Ha megtudja!...

ERNESTO. Fogja tudni.

TEODÓRA. S mit fog szólni?

ERNESTO. Mit fog szólni?..

TEODÓRA. Hogy ki az, ki védelmemre...

Karját, fegyverét emelje . . .

Ha nem férjem . . . ki szeret ?

ERNESTO. Egy hölgynek a védelmére ?

Minden becsületes férfi.

A nélkül, hogy ismerné őt,

Vagy barátja, rokona, vagy

Szeretője volna néki :

Elegendő, hogyha hallja,

Hogy egy asszonyt rágalmaznak.

Hogy mért állok érte síkra ?

És hogy őt mért védelmeztem ?

Mert hallottam a rágalmat,

S mert vagyok, a ki vagyok !

Vagy ki az, ki a védelmet,

S a jogot rá mérlegelje ?

Ha én nem vagyok ? lett volna

Más helyettem, a legelső !

TEODÓRA (a ki figyelemmel hallgatta Ernestót, az erélyes hang hatása alatt, hozzá lép és elragadtatással nyújtja feléje jobbját).

Ez nemes, ez szép, Ernesto ;

Ez valóban önhöz méltó ! . . .

(Meggondolva magát, távolodik Ernestótól és szomorúan mondja tovább.)

De ez által Juliánom,

Ernesto, meg lesz alázva. (Mély meggyőződéssel.)

ERNESTO. Megalázva — ő ?

TEODÓRA.

Valóban !

ERNESTO. És mi okból ?

TEODÓRA.

Hát — ok nélkül.

ERNESTO. És ki mondja azt ?

TEODÓRA. Ki mondja?

Az egész világ.

ERNESTO. De hát mért?

TEODÓRA. Hogyha hallja a világ, hogy

Engem ekkép rágalmaztak,

És hogy nem a férjem volt az,

Ki a szentelen galádot

Megfenyíté... és mi több, hogy

(Leeresztett hangon, lecsüggesztve fejét és kerülve Ernesto tekintetét.)

Ön lépett az ő helyébe:

A megtörtént botrányhoz csak

Újabb botrány járul ismét.

ERNESTO (meggyőzve, de tiltakozva).

Hogyha mindig arra nézünk,

A világ hogy mit fog szólni,

Istenemre, úgy a földön

Élni is már lehetetlen.

TEODÓRA. Ámde úgy van, a mint mondom.

ERNESTO. Hisz az épen a borzasztó!

TEODÓRA. Hát engedjen!

ERNESTO. Lehetetlen.

TEODÓRA. De én kérem!

ERNESTO. Nem. S ha jobban

Megfontoljuk, Teodóra.

Okosabb, hogy én álljak majd

Szemtől-szembe Nebredával,

És történjék aztán bármi,

Azt előre nem tudhatni;

Mert ez átkozott vicomte a

Becsületnek a hiányát
Kipótolja a kardjával.

TEODÓRA (megsértődve a pártfogói hang által, melylyel Ernesto Juliant fölmenteni akarja a párbajtól).

Annyi bátorság talán van
Férjemben is.

ERNESTO. Szörnyü végzet!...

Vagy én nem beszélek tisztán,

Vagy ön értett félre engem.

Bátorságát ismerem jól;

Ámde bátor férfiak közt,

A midőn a becsületnek

Sérelmét kell megtorolni,

Nem lehet előre tudni,

Hogy miképen fog végződni,

Hogy melyik fog majd elbukni,

És hogy melyik lesz a győztes.

És föltéve, hogy e harcban

Ez az ember lesz a győztes:

Don Julian s Ernesto közt

A választás nem nehéz.

(Őszintén, de szomorúan.)

TEODÓRA (őszinte aggodalommal).

Ön?... az égre, nem, nem!... ön sem!

ERNESTO. És miért? ha ez a sorsom...

Hisz halálom által nem veszt

Senki és én legkevesébbé.

TEODÓRA (alig tartóztathatva magát a sírástól).

Ah, az égre, ezt ne mondja!...

ERNESTO. Mit hagyok hát itt a földön?

Mely barátot, mely szerelmet?
 Van-e nő, ki koporsómra
 Szerelemnek könnyét ontva,
 Temetőbe kikisérjen?

TEODÓRA (nem tarthatva vissza könnyeit).

Egész éjjel nem aludtam...
 Folyton önért imádkoztam...
 S ön azt mondja, nincsen senki...
 Önnek nem szabad meghalni!

(Heves kitöréssel.)

ERNESTO. Imádkozni — bárkiért is;

Sírni — csak egyért sirunk! (Szenvedélylyel.)

TEODÓRA (bámulva).

Ernesto!...

ERNESTO (megborzadva saját beszédjétől).

Mit?

TEODÓRA (félre huzódva tőle).

Semmi, semmi...

ERNESTO (félénken, fejét lehajtva és szintén huzódva Teodórától).

Ah, igen... elébb mondtam már,

Hogy én egy örült vagyok...

Ne törődjék én velem hát.

(Szünet; némán, elmélyedve állnak, egymástól távol a nem merve egymásra tekinteni.)

TEODÓRA (a háttérben levő ajtó felé mutatva).

Ime újra!

ERNESTO (Teodóra mozdulatát követve).

Igen, jöttek!...

TEODÓRA (az ajtó felé közeledve és hallgatózva).

S be akarnak jönni...

ERNESTO (szintén hallgatózva). Úgy van.

Teodóra, ide!... (A jobboldali ajtóra mutatva.)

TEODÓRA. Engem

Becsületem paizsa véd.

ERNESTO. Hisz

Nem a férje!

TEODÓRA. Nem Julian!

ERNESTO. Nem, nem ő az.

(Erővel a szoba felé viszi.)

TEODÓRA. Én reméltem...

(Megállva az ajtóban, könyörögve.)

Ah, mondjon le a párbajról!

ERNESTO. De az Istenért, hisz én őt

Arczúl csaptam!...

TEODÓRA. Ezt nem tudtam!...

(Kétségbeesve, de megértve, hogy a békés megoldás lehetetlen.)

Fusson el hát!

ERNESTO. Én — elfussak!

TEODÓRA. Értem! érte! ah, az égre!

ERNESTO (kétségbeesetten).

Hogy gyűlölhetsz: azt még értem!

De hogy megvethessen: azt nem!

TEODÓRA. Még csak egy szót: önért jönnek?

ERNESTO. Nem; még nincsen itt az óra.

TEODÓRA. Esküszik rá?

ERNESTO. Esküszöm; s ön

Gyűlöl engem?

TEODÓRA. Nem; soha!

PEPITO (kívülről).

Semmi... szólnom kell vele!...

ERNESTO. Gyorsan!

TEODÓRA (a szobába lépve). Igen.

PEPITO. Félre innen!

ERNESTO. Ah, a rágalom hat, munkál,
Mig igazság lesz a gazság.

Nyolczadik fejezet.

Ernesto, Pepito. Az utóbbi a háttér felől jön kalap nélkül és szörnyű izgatottan.

PEPITO. Menj pokolba az utamból!

Ernest!... Ernesto!...

ERNESTO. Mi baj?

PEPITO. Nem tudom, hogy mondjam el...

S el kell mondanom...

ERNESTO. Beszélj hát.

PEPITO. A világ kering velem!...

Istenem! ki gondolhatta!

ERNESTO. Gyorsan s röviden: mi történt?

PEPITO. Borzasztó szerencsétlenség!

(Igen gyorsan.)

Hallva Julian a párbajt,

Ide jött, te nem valál honn,

Elment a segédeidhez

S velök együtt a vicomtehoz.

ERNESTO. Nebredához?... De hogyan?

PEPITO. Isten bocsásson meg érte:

Don Julian úgy intézte,
Hogy előtte kikürtöltem
Napot órát és föltételt...
Mindent, mindent...

ERNESTO. Folytasd, végezz!

PEPITO (Ernestótól elválva és a háttér felé közeledve).
Jönnek is már.

ERNESTO. Kik?

PEPITO. Hát, ők... (Kitekintve.)
Karjaikban hozzák őt...

ERNESTO. Elrémítesz!... Folytasd!... gyorsan!...
(Erősen megragadva és az előtér felé rántva.)

PEPITO. Kényszeríté, hogy megvívjon,
Semmi mentség: s a vicomte szólt:
«Jöjjenek hát mindaketten!»
S ide hozzád... Don Julian
Jő: a szolgád utját állja,
Esküdözve, hogy egy hölgy van
Nálad épen és hogy hozzád
Nem mehet be senki, senki.

ERNESTO. S akkor?

PEPITO. Don Julian elment.

Szólva: «Jobb így; legalább

Én magam végezhetek.»

S ő, Nebreda, a segédek.

Én s atyám — ép oda érve —

Föl mindnyájan... most tudod már...

ERNESTO. S összecsaptak?

PEPITO. Vad haraggal!

Dühösen egymásnak esve,

S mindenik mohón keresve
A gyülölt szívet, hogy abban
Kardja élet megforgassa.

ERNESTO. S don Julian?... Nem!... hazugság!

PEPITO. Már itt vannak.

ERNESTO. Hallgass! hallgass!

Mondd, ki az?... de halkan mondd!

PEPITO. Erre!

(A háttérben megjelennek: Julian, Severo és Rueda. D. Julian súlyosan megsebesítve, középen a kettő által támogatva. Balról jobbra a következő rendben: Severo, Julian, Rueda.)

ERNESTO. Istenem, segíts!

Kilenczedik fejezet.

Ernesto, d. Julian, d. Severo, Pepito, Rueda.

ERNESTO (sírva elébe siet).

Don Julian!... én jöltevőm!

Én barátom!... én atyám!

D. JULIAN (gyenge hangon).

Ernest...

ERNESTO. Oh, én átkozott!

SEVERO. Menjünk gyorsan.

ERNESTO. Oh, atyám!

SEVERO. Alig bírja a fájdalmat.

ERNESTO. Én miattam!

D. JULIAN. Nem tudom...

ERNESTO. Én miattam!... Ah, bocsánat!

(Megragadva Julian kezét és térdre esve vagy meghajolva.)

D. JULIAN. Bocsánatra nincs szükséged.

Megtetted, mit tenned kellett;

S én is, a mit nékem kellett.

SEVERO. Ágyba gyorsan!

(Elereszti Juliánt: Pepito helyettesíti őt.)

PEPITO (a jobboldali ajtóra mutatva). Ide menjünk!

ERNESTO (némító hangon kiáltva).

Nebreda!...

SEVERO. Elég volt már az

Örültségből; vagy talán

Meg akarod ölni őt?

ERNESTO. Örültség!... Meglátjuk!... Oh!

(Őrjögő kitöréssel.)

«Mindakettő»... van jogom rá!

(A háttér felé rohanva.)

SEVERO (az ajtó felé indulva).

A szobádba, az ágyadba...

(Ernesto, ki már a háttérben van, elrémülve megáll.)

ERNESTO. Hova?

SEVERO. Ide be.

PEPITO. Igen.

ERNESTO. Nem.

(Odarohan és testével fedezi az ajtót. A csaknem összeroskadó Juliánt vezető csoport megáll és elborzadva bámúl.)

SEVERO. Megtagadnád...

PEPITO. Te örült vagy!

SEVERO. Félre!... Nem látod?... haldoklik!

JULIAN. De mit mond hát!... nem akarja!...

(Főlegyen esedve, bámulattal vegyes irtózással néz Ernestóra.)

RUEDA. Én nem értem!

PEPITO. Én sem értem.

ERNESTO. Haldokolva!... s engemet kér!

S kétkedik!... atyám!!... atyám!!...

SEVERO. Meg kell lenni!

(Ernesto válla fölött betaszítja az ajtót: ott áll Teodóra.)

ERNESTO. Oh, nagy ég!

SEVERO és PEPITO. Ó!

RUEDA. Egy asszony!

TEODÓRA (odaraharva és átölelve). Juliánom!

JULIAN. (Elválasztja magától, hogy jobban megnézhesse és végső erőfeszítéssel lábra állva, elkülönzi magát mindenkitől.) Ki ez asszony?... Teodóra!!

(Élettelenül összeroskad.)

HARMADIK FELVONÁS.

Színhely: mint az első felvonásban; a pamlag helyett egy karszék. Éjjel. Az asztalon égő lámpa.

Első jelenet.

PEPITO (a jobboldali ajtón hallgatódzik; aztán a középre jő).

Végre túl van a veszélyen;

Legalább semmit se' hallok.

Szörnyű végzet! Nagy csapás ez

A szegény don Juliánra.

Hajszálon függ élte, léte;

A halál vár itt reája,

Más halál ott: a léleknek,

Becsületnek a halála!

Két mély örvény: szédítőbb a

Boldogtalan szerelemnél.

E családi véres dráma

Úgy kiforgat önmagamból,

Hogy regényesebb leszek még,

Mint ez ábrándos poéta.

Hisz egész egy panoráma

A fejem már, s a mi benn van:

Botrány, szégyen, becstelenség,

Árulás, halál, gyalázat!
 Jézusom! mily nap s minő éj!
 S a legrosszabb hátra van még!

(Kis szünet.)

De tőlünk is oktalanság,
 Vakmerőség volt valóban:
 Haza hozni ötöt onnan,
 Ily veszélyes állapotban...
 De hiába! mert ki szállna
 Szembe véle, ha egy eszme
 A hatalmas szemivek közt
 Fészket vert, vagy megfogant?
 S igazat kell adni néki:
 Becsületes, igaz férfi.
 Míg van benne egy lehellet,
 Ily esetben, ilyen házban
 Nem maradhat. Hát még olyan
 Büszke lélek, mint a bátyám!
 Ki jön itt? ... (A háttér felé közeledve.)
 Anyám ; igen.

Második jelenet.

Pepito, Mercedes a háttér felől.

MERCEDES. És Severo?

PEPITO El nem hagyja
 Testvérét egy pillanatra.
 Tudom, hogy nagyon szerette;
 De hogy ennyi vonzalommal

Csüngjön rajta: nem hívém.

Ha, mitől tartok, megesnék!...

MERCEDES. És a bátyád?

PEPITO. Szenved és tűr.

Néha megtört, tompa hangon

Szól sóhajtvá: «Teodóra!»

És: «Ernesto!» — mondja máskor,

A kezével lepedőjét

Marczangolva. Majd szoborként

Mozdulatlan, néma ismét;

Fénytelen szemét merően

Szögezi a semmiségbe,

S homlokárul a halálnak

Verejtéke gyöngyözik.

Majd a láztól új erőt nyer,

Újra éled és felülve

Figyelemmel hallgatózik;

Szól, hogy várja az a kettő,

És felugrik, menni készül;

S nagy könyörgés s könnyek által

Sikerül csak jó atyámnak

Háborgását csillapítani,

S megnyugtatni... Megnyugtatni?

Nem: szívének vad haragja

S rémes, izzó gondolatja

Vérét újra felforralja.

És, anyám, oly szivszorító

Látni: mint vonaglik ajka,

Mint huzódik össze ujja

Görcsösen, mint tigris karma.

S az a rendetlen, zilált haj,
 S az a kimeresztett szempár:
 Szinte látszik, mint nyelné el
 Mohó vágygyal, két szemével
 A sok rémet, melyek egyre
 Ott lebegnek körülötte.

MERCEDES. És atyád, ha látja őt?...

PEPITO. Bosszút esküdözve sóhajt;

S ő is Teodóra, majd meg
 Ernesto nevét kiáltja.

Ámde őket meg ne lássa,
 Mert ha megpillantja őket,
 Nincs dühét ki megfékezze,
 Ki haragját csillapítsa.

MERCEDES. Az atyád nagyon jó ember.

PEPITO. Oh, nagyon, de szenvedélyes.

MERCEDES. Az igaz; ritkán haragszik,
 De ha egyszer megharagszik...

PEPITO. Akkor — tisztelettel mondvá —
 Akkor olyan mint egy tigris.

MERCEDES. Ámde mindig oka van rá!

PEPITO. Nem tudom, hogy van-e mindig,
 De ez egyszer nem hiányzik.

S Teodóra?

MERCEDES. Oda fönn van.

Velem ő is lejtött volna,

S zokogott, mint egy Magdolna.

PEPITO. Bűnbánó, vagy bűnre vágyó?

MERCEDES. Ne beszélj így! gyermek ő még,
 Egy szerencsétlen teremtés!

PEPITO. Egy ártatlan, tiszta lelkű
Édes gyermek, egy bárányka,
A ki meggyilkolja férjét.
Úgy hogy a te szavaidként:
Hogy ha gyermek, és az élet
Küszöbén már így cselekszik,
Muljék el csak még néhány év,
S Isten irgalmazzon nekünk.

MERCEDES. Ő úgy szólván nem is vétkes;
A te kedves jó barátod,
Az az ábrándos poéta,
Az az oka az egésznek...
A gyalázatos!

PEPITO. Igaz.

MERCEDES. S merre jár-kél?

PEPITO. Jár örökké!

Ernesto most órák-hosszat
Az utczákat rója folyton.
Fut a lelkiismerettől,
S tőle nem tud menekülni.

MERCEDES. Van hát néki?

PEPITO. Meglehet.

MERCEDES. Mennyi bánat!

PEPITO. Mennyi balsors!

MERCEDES. Mily csalódás!

PEPITO. Iszonyú!

MERCEDES. Mily hűtlenség!

PEPITO. És dühöngés!

MERCEDES. Milyen botrány!

PEPITO. Hihetetlen!

MERCEDES. Szegény Julian!

PEPITO. Szörnyű végzet!

Harmadik jelenet.

Mercedes, Pepito. Szolga.

SZOLGA. Don Ernesto.

MERCEDES. S oly merész még!...

PEPITO. Ez hallatlan vakmerőség!

SZOLGA. Azt hívém, hogy...

PEPITO. Rosszúl hitted!

SZOLGA. Erre vitte épen útja;

A kocsisnak, a ki hozta,

Igy szólt: «Várj, mindjárt jövök».

Ugy, hogy...

PEPITO (anyjával tanácskozva). Mit tegyünk?

MERCEDES (a szolgálhoz). Jöhet. (A szolga el.)

PEPITO. Kiadok rajt.

MERCEDES. Ügyesen.

Negyedik jelenet.

Mercedes, Pepito, Ernesto a háttér felől. Mercedes a karszékekben ülve; a másik oldalon, állva Pepito; hátrább Ernesto, a nélkül, hogy valaki feléje fordulna s üdvözölné.

ERNESTO (félre).

Közöny: sértő csend: néma borzalom!...

E naptól kezdve hát — bár nincs bűnöm,

Gonoszság s szemtelenség példaképe

Leszek, a kit megvetnek mindenütt!

PEPITO (feléje fordulva, nyers hangon).

Hallod, Ernesto...

ERNESTO. Mit?

PEPITO (ment előbb) Azt akarom

Csak mondani...

ERNESTO. Hogy távozzam talán?

PEPITO (hangot változtatva).

Én!... oh, dehogy! mily gondolat!... csupán...

Nem mást... csak azt akartam kérdeni...

Igaz tehát, hogy aztán... a vicomte-ot...

ERNESTO. Igaz. (Komor hangon, fejét lecsüggesztve.)

PEPITO. A te karod?...

ERNESTO. Mikor őrzöngve

Kirohantam... már lejöttek... ámde én

Elfogtam... újra föl... bezárom az ajtót...

Két ellenfél... két kard... és két tanú...

Aztán... nem is tudom... két kard kinyújtva...

Éles sikoltás... tompa zuhanás...

Egy jaj!... patakozó vér... Egy gyilkos állva...

S egy ember a földön elterülve.

PEPITO. Valóban jól találasz. Hallod anyám?

MERCEDES. Még több vér hát!

PEPITO. Megérdemlé Nebreda.

ERNESTO (Mercedes felé közeledve).

Mercedes, irgalom!... egy szót csupán!

Don Julian?... Don Julian?... Ha tudná,

Mily kin gyötör... Mily szörnyű fájdalom!...

Mit mondanak?

MERCEDES. Azt, hogy a seb halálos,
S az őt nagyon fölizgatná, ha ön
Halálos ágyához közelítene.

Távozzék hát!

ERNESTO. Én látni akarom.

MERCEDES. Távozzék tüstént!

ERNESTO. Nem.

PEPITO. Mily szemtelenség!

ERNESTO (Pepitóhoz keserűen).

Méltó hozzám.

(Mercedeshez tiszteletteljes hangon, keserű gúnnyal.)

Bocsánat, asszonyom:

Olyan vagyok, a milyennek kívántak.

MERCEDES. Az Égre, Ernesto!

ERNESTO. Nézze, Mercedes,

Ha ily embert, mint én, üldöznek és

Rásütve a gyalázat bélyegét,

A bűn útjára kényszerítik őt:

A harcz veszélyes — és mindenkire,

Csak nem reám, ki láthatatlan lények

Ellen harczolva mindent elvesztettem:

Becsületet, vonzalmat szeretetet,

És nincs egyéb elveszteni valóm,

Csak e megunt élet morzsái még.

Jöttem megtudni, hogy van-e remény...

Csak ezt, csak ezt!... miért tagadja meg

Ez egy vigasztalást?...

(Könyörögve Mercedeshez.)

Egy szót csupán!

MERCEDES.

Nos hát... a mint mondják... remélhetünk.

ERNESTO.

De hát való?... Nem csal meg?... Biztosít?...

Ön részvevő!... ön oly jó, asszonyom!

Igaz tehát?... Igaz hát, Istenem?...

Oh bár épülne fel!... oh, meg ne haljon!

Legyen boldog megint!... s bocsásson meg!

Még egyszer hadd öleljem, lássam őt!

(Az asztal mellett levő karszékbe hanyatlik, s arczát kezével eltakarva zokog. Szünet.)

MERCEDES (Pepitóhoz).

Atyád meghallja még... s ha itt találja...

(Mercedes fölkel s Pepitóval együtt Ernestóhoz közeledik.)

Legyen erős!...

PEPITO. Egy férfinak zokogni!

(Félre.) Borzasztók ez ideges emberek,

Kik sírni s ölni tudnak egyaránt!

ERNESTO. Ha könnyem omlik és ha torkomat

Görcsös zokogás szorítja-fojtja el,

Ha mint asszony s gyermek, ellágyulok:

Ne higgyék, hogy magam miatt: miattok!

Elvesztett boldogságuk s nevökért,

A mely örökre meggyalázva immár

A szégyen által, melylyel én fizettem

Jótéteményeik s vonzalmukért.

Nem én! balvégzetem akarta így!

Ezért sirok! s ha e szomorú multat

Elmosnák könnyeim, én Istenem!

Könnyekké változtatnám véretem,
Eremben egy csöpp sem maradna meg.

MERCEDES. Az Istenért! Ernesto, csöndesen!

PEPITO. Könnyekről majd később beszélhetünk.

ERNESTO. Mikor ma az egész világ beszél:

Mért ne beszélhetnénk mi is tehát?

A város egy örvénylő áradat,
Mely fölkap, elmerít, hány-vet, tova ragad,
Elnyel s megsemmisít három nevet,
Három embert, három becsületet;
És gúnykaczaj tajtékzó habjain
Sodorja a gyalázat örvényébe,
Örökre eltemetve a szegények
Hirét, jövőjét s lelkiismeretét!

MERCEDES. Halkabban, Ernesto.

ERNESTO. Miért? hiszen

Nem suttog senki már, nyíltan beszél,
S oly hangosan, hogy rezg belé a lég.
Mindenki tudja már az esetet,
De mindenik másképen mondja el.
Mindig mindent tudnak, csodálatos!
Sajnos csupán, hogy soh'sem a valót!

(Ernesto állva, mellette Mercedes és Pepito érdeklődést mutatva a városban keringő hírek iránt.)

Egyik, hogy Teodórárt nálam érte
A férje és hogy én reárohanva
És vak dühömben törömet kirántva,
Galádul átdöfém nemes szivét.
Mások, természetes: barátaim,
Közönséges gyilkosnál magasabbra

Emelve mondják: én öltem meg őt,
 De párbajban, szabályos küzdelemben.
 Van olyan is, ki jobban ismeri
 Az esetet, s ez azt beszéli, hogy
 Don Julian helyettem állt ki önként,
 Hogy számadásra vonja Nebredát.
 S hogy én későn jövök... számítva tán...
 Vagy gyávaságból... vagy mert karjaim közt...
 Nem! ajkamat elégetné e szó,
 S izzó vulkán lávája forr agyamban.
 Vegyétek azt, a mi legszennyesebb,
 Mi leggyalázatosb, legaljasabb,
 A sziv sarát, a léleknek s a hitvány
 Lelkiismeretnek ocsmányságait:
 S szórjátok el a szélbe, a viharba,
 A mely a városon végig süvölt,
 És kenjete be véle nyelvet-ajkat,
 S megtudjátok majd e történetet.
 És ott látjátok azt, mi megmarad
 Két becsületes férfiből s egy nőbül,
 Becsületök ha az utcára jut!

MERCEDES. Szomorú, igaz; de a közvélemény
 Hibás talán mindenbe még se' lesz.

PEPITO. Teodóra nálad volt... lakásodon...

ERNESTO. A párbajt meggátolni Nebredával...

PEPITO. Miért bújt el tehát?

ERNESTO. Mert attól féltünk,
 Hogy félreérthetik otléléletét.

PEPITO. A megfejtés könnyű és egyszerű,

Nehéz, Ernest, csupán az elhívés,

Mert van még könnyebb és még egyszerűbb . . .

ERNESTO. S a mely bectelenebb! s ez ép a jó!

PEPITO. De tőle — azt megengeded — ha tán

Nem volt is rosszóság, — könnyelműség.

ERNESTO. A bűn okos és óvatos; s viszont

Az ártatlanság milyen oktalan!

PEPITO. Szentekkel s angyalokkal szembe' még

Jó volna tán ez az okoskodás.

ERNESTO. Legyen: de hát efféle rágalom

Mit bántana? mit gondolnék vele?

A szörnyű, hogy beszennyezi a lelket,

Ha hozzá ér az aljas gondolat.

Hogy annyit gondolunk a bűnre, míg

Hozzá szokik a lelkiismeret.

S hogy félve és irtózva látja bár,

De látja! . . . éjjel is, sötétben is!

Ez az! ez az! . . .

(Félre.) De mit? . . . Mért néznek úgy?

És mért hallgatnak oly kíváncsian?

(Fenhangon.)

Vagyok, a ki vagyok; ha én csak egy

Hazugságért megöltem Nebredát:

Mit meg ne tennék hát — bűnös levén —

Valóvá hogy tegyem rágalmaid?

PEPITO (félre Mercedeshez).

S tagadta! . . . S ime!

MERCEDES (félre Pepitóhoz.) Ez semmit se' mond.

PEPITO (félre). Bevallja: ez kétségfölkötti már.

MERCEDES (fenhangon). Most távozzék, Ernesto!

ERNESTO. Nem lehet.

Ha nem lehetnék ágyánál ez éjjel,

Úgy érzem: agyam megbomlanék!...

MERCEDES. De hogy ha jön Severo, s itt találja?

ERNESTO. Mit bánom én? Jöjjön!... hisz férfi ő!

Fusson, ki fél; s az fél csupán ki csal.

Sem futni én, sem félni nem tudok.

PEPITO (hallgatózva). Jönnek.

MERCEDES. Severo lesz!

PEPITO (a háttér felé lépve). Nem ő. Teodóra.

ERNESTO.

Teodóra!... ő, ő az!... Látnom kell őt!

MERCEDES (szigorú hangon). Ernesto!

PEPITO. Ernesto!

ERNESTO. Igen... Bocsánatát

Kérem csupán.

MERCEDES. Ön nem fontolja meg...

ERNESTO.

Megfontolom s már értem; úgy van: értem.

Együtt vele? Ah nem! Ne féljenek.

Vért, életet, jövőt, becsületet,

Mindent, mindent feláldoznék érte!

De látni őt? Soha! Már nem lehet.

Párolgó vér választ bennünket el.

(A balfelölí ajtón el.)

Ötödik jelenet.

Mercedes, Pepito.

MERCEDES. Hagyj magamra ő vele.
Addig bemehetsz atyádhoz.
A szívének közepéig
Akarok ma behatolni.
S tudom, érzem, hogy szavamnak
Lesz hatása, foganatja.

PEPITO. Jó: tehát Isten veled!

MERCEDES. Isten áldjon, édesem.

(Pepito el jobbra.)

És most lássunk a dologhoz.

Hatodik jelenet.

Teodóra, Mercedes. Teodóra félénken belépve lassan előre jő, don Julian ajtajánál (jobbra) megáll, aggódva hallgatózik és zsebkendőjével fojtja el zokogását.

MERCEDES. Teodóra...

TEODÓRA (hozzá közeledve). Ah, te vagy?...

MERCEDES. Légy erős! Mit ér a sírás?

TEODÓRA.

Mondd, hogyan van?... jobban van már?

A valót mondd!

MERCEDES. Sokkal jobban.

TEODÓRA. Hát felépül?

MERCEDES. Már remélem.

TEODÓRA. Életeért az enyémet!

MERCEDES (szeretetteljesen előbbre vezti).

S azután... nos, azután már
Okosabb lesz, bizom benned;
Aggodalmad — s könnyeidből
Tisztán látom bánkódásod.

TEODÓRA.

Igen; (Mercedes leül, elégtelen hallgatja Teodórárt.)

Oh, jaj! rosszul tettem,
Hogy Ernestót fölkerestem.

(Mercedesnek nem tetszik e fordulat; ő másféle bánatot értett.)

De a botrányt és a párbajt
Tőled hallám tegnap este.
Köszönöm a buzgóságot,
Bár sejtelled sincsen arról,
Sőt magam se' mondhatnám meg,
Hogy nekem mily kárt okoztál!
Ah, minő éj, boldog Isten!

(Kezeit összekulcsolva az égre tekint.)

Mennyi sóhaj, mily örjögés!
Julianom bánkódása!

A gyalázat!... az a botrány!
A szörnyű harcz!... a vérontás!...

Mind csak ez járt az eszemben.

És még a szegény Ernesto,

Haldokolva tán, miattam.

De miért tekintesz így rám?

Hát ugyan mi rossz van ebben?

Meggyőződve most se' vagy hát?

És te is csak azt gondolnád,
Mit a többi?

MERCEDES (szárazon). Én azt vélem,
Hogy ez ifju életéért
Tulságos volt aggodalmad.

TEODÓRA. Nem: Nebreda híres vívó.
Ime, látod... Juliánom...

MERCEDES. Juliánod megboszúlva;
És a gyilkos egy halálos
Kardszurással leterítve.

(Czélzással és kemény hangon.)

S így egészen ok nélkül volt
Aggodalmad és sirásod.

TEODÓRA (érdeklődve). S Ernesto volt?

MERCEDES. Igen, ő volt.

TEODÓRA. A vicomte-tal!

MERCEDES. Szemtől szembe.

TEODÓRA (nem tudva magán uralkodói).

Mily nemes, mily bátor ifjú!

MERCEDES. Teodóra!

TEODÓRA. Mit akarsz? mondd.

MERCEDES (szigorúan).

Kitalálom, mire gondolsz.

TEODÓRA. Mire gondolok?

MERCEDES. Igen.

TEODÓRA. Nos!

MERCEDES. Jól tudod te!

TEODÓRA. Hiba volt tán

Megörülnöm ama hirre,

Hogy a férjem megboszúlva;

De a lelkem kitörését

Meggátolni nem tudám.

MERCEDES. Nem ez volt a mit gondoltál.

TEODÓRA. Hát neked jobban kell tudnod,

Mint magamnak?

MERCEDES (mély czélezással). Ha a lélek

Oly rajongva tud csodálni,

Már közel van, hogy szeressen.

TEODÓRA. Mit csodálok én?

MERCEDES. Ez ifju

Bátorságát.

TEODÓRA. Nemességét!

MERCEDES. Nos, tehát azt! Így kezdődik!

TEODÓRA. Ez örültség!

MERCEDES. Örültség, az,

De te benned.

TEODÓRA. Úgy!... ne engedj!...

Mindig ez az átkos eszme!...

Végtelen bú, száanalom!

Ez az a mit lelkem érez.

MERCEDES. És kiért?

TEODÓRA. Kiért lehetne?

Juliánért.

MERCEDES. Nem hallád még,

Női szívben hogy karöltve

Jár a száanalom s felejtés?

TEODÓRA. Hallgass! az Istenre kérlek!

MERCEDES. Én csak fölvilágosítlak

A tapasztalásnak hangja —

S az igazság fénye által. (Szünet.)

TEODÓRA. Én hallgatlak, s hallva hangod,
 Ugy tetszik, hogy nem anyám az,
 Nem testvérem, nem barátom,
 De a sátán, a ki nékem
 Szól s tanácsol ajkad által.
 Mért akarsz meggyőzni engem,
 Hogy fogy és fogy a szivemben
 Julian iránt szerelmem?
 S hogy helyette új tűz éled,
 Lángja bűnös szerelemnek,
 Mely beszennyez és eléget?
 Mikor én öt mostan is csak
 Úgy szeretem, mint szerettem!
 S ha od'adnám minden vérem,
 A mi éget, forr eremben,
 Perczyi életéért annak,

(Don Julian szobája felé mutatva.)

A kitől most elszakasztnak.
 Hogy ha én most bemehetnék,
 Hogy ha férjed bebocsátna,
 Karjaimban Julianom
 Elárasztnám könnyeimmel,
 S átölelném, átkarolnám
 Olyan égő szenvedélylyel,
 Hogy szivünknek a tűzétől
 Eloszolna minden kétely!
 És mert Juliánt imádom,
 Hát gyűlölnöm kell-e öt, ki
 Nemes indulattal értem
 Életét koczára tette?

S nem gyülni őt, ez annyi
Mint — uram bocsá' — szeretni?...

A világ oly dolgot gondol,

Olyan furcsa, a mit hallok,

S oly szomorú a mit látok,

Hogy a szörnyű rágalomra

— Önmagamban kételkedve —

Iszonyodva kérdem néha:

Hát igaz, való lehet még,

A mit ez a rút világ mond?

S én szivemben titkos lángot,

Korcs szerelmet rejtegetnék?

Önmagam se' tudva róla,

Itt lappang e bűnös szikra,

És egy átkos pillanatban

Hatalommal, szenvedélylyel

Tör ki majd és lángra lobban?...

MERCEDES. Légy őszinte, valld be nyiltan!

TEODÓRA. Hisz bevallám!

MERCEDES. Nem szereted?

TEODÓRA. Nézd, Mercedes, nem tudom már,

Hogy miképen győztelek meg!

Azelőtt egy ilyen kérdés

Felforralta volna vérem,

S íme, most vitatkozom, hogy

Becsületes vagyok-e?

Jele ez, hogy az vagyok még?

S az vagyok egész lelkemmel?

Nem! Ki ilyen vádat eltűr,

Az méltó már a mocsokra!...

(Kezeivel eltakarva arcát, a karszékebe hanyatlik.)

MERCEDES. Ne sirj, én hiszek neked ;

No ne sirj hát, Teodóra.

Most elég — és semmi többet.

Még csak egy szót, s azzal vége.

Ernesto más, mint te véled,

Bizalmaid nem érdemlé meg.

TEODÓRA. Ő jó, Mercedes.

MERCEDES. Nem az.

TEODÓRA. S úgy szereti Juliánt is.

MERCEDES. Juliánt? Igen, megcsalja!

TEODÓRA. Oh, nagy ég! hát újra kezded?

MERCEDES. Én nem mondom, hogy szerelmét

Viszonoztad ; csak azt mondom . . .

Azt csupán, hogy ő szeret.

TEODÓRA (megborzadva, és helyéről fölemelkedve).

Engem — ő?

MERCEDES. Mindenki tudja!

Az imént, itt e teremben,

Fiam előtt és előttem . . .

Ime, látod! . . .

TEODÓRA (aggódva). Nos beszélj: mit?

MERCEDES. Hogy egész nyiltan bevallá!

S tele tüzzel esküdött, hogy

Érted éltét becsületét,

Lelke üdvét odaadná!

S a hogy jöttél: látni vágyott ;

S könyörögve sikerült csak

Arra birnom, hogy bemenjen.

S remegek a gondolatra,

Hogy Severo itt találja

És haragja lángra lobban.

S mit felelsz most?

TEODÓRA (az érdeklődés, iszonyat és félelem vegyes érzelmével hallgatva végig az egész beszédet).

Istenem, hát

Igaz volna ily gyalázat!

S én mit érzék ő iránta!...

Mily őszinte vonzalommal

Közeledtem ő hozzája!...

MERCEDES. Ujra sírsz-e?

TEODÓRA. Hát a lélek

E szomorú földi létnek

Ne sirassa csalfaságát?!

Oly nemes, oly tiszta lénynek

Látni szennyét, sülyedését...

S azt mondád, hogy oda bent van...

Ő... Ernesto... Oh, nagy Isten!

Nézd csak, Mercedes... Mercedes...

Távozzék e házból rögtön!

MERCEDES (őszinte örömmel).

Hiszen én is azt akartam,

S örülök e bátorságnak.

Megbocsátasz?... Most hiszek már.

(Hevesen átöleli.)

TEODÓRA. És előbb nem?

(A művésznő hangjával és tekintetével fejezheti csak ki a szerző teljes gondolatát e kérdéskor.)

MERCEDES. Csitt te... hallgass...

Ő jön épen.

TEODÓRA (izgatottan). Ah, ne lássam!
 Mondd te... Engem Julian vár!

(Julian szobája felé indul.)

MERCEDES (visszatartva őt).

Lehetetlen... hisz tudod már...

Ő szavamra nem hajolna.

S most, hogy ismerem szivednek

Tisztaságát, jól esik ha —

Mint előbb én — te is ép oly

Megvetéssel sújtod őt.

TEODÓRA. Engedj!

ERNESTO (belépve és az ajtóban megállva).

Teodóra!...

MERCEDES (félre, Teodórához). Késő.

— Tedd, a mit kell, s azzal vége.

(Hangosan Ernestóhoz.)

Az imént mit tőlem hallott,

Hallja újból a parancsot

Teodóra ajakáról,

Mint e háznak asszonyától.

TEODÓRA (halkan Mercedeshez).

Ah, maradj itt.

MERCEDES (halkan Teodórához). Félsz talán?

TEODÓRA. Félni, én!... Nem, semmitől!

(Int neki, hogy távozzék. Mercedes jobbra a második ajtón el.)

Hetedik jelenet.

Teodóra, Ernesto.

ERNESTO. Az volt a parancs: távozzam.

(Szünet. Hallgatnak és nem mernek egymásra nézni.)

És ön azt... ismétli mostan?

(Teodóra igenlőleg int, a nélkül, hogy feléje fordulna.)

Hát ne féljen, Teodóra:

Teljesítem, meghajolva.

(Szomoruan és tiszteletteljesen.)

Engedelmességre birni:

Nincs hatalma senki másnak!

(Erőtéljes, határozott hangon.)

Ámde öntül — még ha sért is —

Öntül... mindent eltörök. (Megadással.)

TEODÓRA. Sérteni önt, Ernesto!... Nem!

Hiszi tán, hogy...

(A nélkül, hogy Ernestóra tekintene, zavartan és félénken.)

ERNESTO. Nem hiszem.

(Új szünet.)

TEODÓRA (a nélkül, hogy feléje fordulna vagy rátekinthetne).

Isten önnel... legyen boldog!

ERNESTO. Isten önnel, Teodóra.

(Ernesto megáll egy pillanatig, de Teodóra nem fordul feléje, sem rá nem néz, sem kezét nem nyújtja. Végre indul kifelé. A háttérből ismét visszafordul és Teodóra felé közeledik. Teodóra hallja hogy jön,

összeborzad, de nem néz feléje.)

Hogyha most halálom által

Eltörölhetném a multat,

A sok rosszat, a mit önnek

Akaratlan bár, okoztam:

Esküszöm lovagszavamra,

Egy percz mulva nem maradna

Még árnyéka sem a múltnak;

Nem maradna egy sohajtás,

Sem e bús arcz halványsága,

(Teodóra fölemeli fejét és borszadva néz reá.)

Sem e rémitő tekintet,

Sem elfojtott zokogása,

(Teodóra valóban zokogását igyekszik elfojtani.)

Sem egy könnycsepp a szemében!

TEODÓRA (távozva Ernestótól, félre).

Mercedes hát igazat szólt!...

S én vak voltam... mit se' láttam...

ERNESTO. Bucsuzóul egy utolsó

Isten hozzád! irgalomból!

TEODÓRA. Isten önnel... megbocsátom,

Mit nekünk tett.

ERNESTO. A mit tettem!

Teodóra!

TEODÓRA. Hisz ön mondja.

ERNESTO. E tekintet!... Ez a hang!...

TEODÓRA. Ernesto, elég, az égre!

ERNESTO. Hát mi által érdemeltem?...

TEODÓRA. Mintha én már nem is volnék:

Köztünk vége már mindennek.

ERNESTO. E fagyos hang!... E közöny!...

TEODÓRA (szigorú hangon, ajtót mutatva neki).

Távozzék!

ERNESTO. Távozzam... így!

TEODÓRA. Férjem ott benn... haldokolva!...

Itt meg én magam haldoklom!...

(Tántorog és a szék támlájába kapaszkodik, hogy el ne essék.)

ERNESTO (segítségére sietve).

Teodóra!...

TEODÓRA (erélyesen visszautasítva).

Hozzám nyúlni —

Nem! Ne bántson!

(Szünet. Állás és tekintet a mint a művészek tehetsége sugallja.)

Már lélekzem.

(Néhány lépést akar tenni; ereje ismét cserben hagyja. Ernesto újból segíteni akar neki, de Teodóra megint visszautasítja.)

ERNESTO. És miért ne?

TEODÓRA (keményen). Mert beszennyez!

ERNESTO. Én — beszennyezem?!

TEODÓRA. Igen.

ERNESTO.

Én?! (Szünet.) De mit beszél, nagy Isten!

Hát még ő is!... Lehetetlen!

Oh, nem jobb-e hát meghalni!

Nem igaz, nem!... Én örvöngök!...

Mondja, hogy nem, Teodóra!

Ah csupán egy szót, az Égre!

A vigasznak, szájalomnak

Egy szavát csak, asszonyom!

Ime, kész vagyok utazni,

És önt többé sohse látni,

Bár ez, érzem, összezúzza,

Széttiporja a jövőmet!

De kíséren a magányba
 A bocsánatával együtt
 Becsülése és vonzalma...
 Vagy szánalma legalább!
 És kíséren az a hit, hogy
 Ön becsületesnek tart még,
 Ki nem mocskolt és nem mocskol,
 S nem gyaláz meg soha senkit!
 A világgal nem törődöm;
 Rágalmazzon, mit én bánom!
 A legmélyebb megvetéssel
 Nézem aljas kedvtelését!
 Sértegessen, rágalmazzon,
 Annyi rosszat nem gondolhat
 És nem mondhat sohse rólam,
 Mint én róla gondolok!
 Ámde ön! a legtisztább lény,
 Kit a képzelet teremtett,
 Ön, kiért lemondanék ez
 Átkos, örült küzdelemben,
 És nem egyszer, de ezerszer,
 És örömmel, és gyönyörrel,
 Nem csupán a földi létről,
 De az örök üdvösségről:
 Ön hihetné, hogy csalásra,
 Árulásra képes volnék,
 Arczomon, hogy nincs a lelkem!
 Ezt nem, Teodóra... ezt nem!

(Mély megindulással, a legnagyobb aggódással, kétségbeesett hangon.)

TEODÓRA (növekvő aggódással).

Ön nem értett engemet meg.

Ernesto, nekünk válnunk kell.

ERNESTO. Válni így — az lehetetlen!

TEODÓRA. Gyorsan!... kérem, könyörüljön!...

Julian... szenved... (A szoba felé mutatva.)

ERNESTO. Tudom.

TEODÓRA. Ne feledjük el tehát.

ERNESTO. Nem.

Ámde én is szenvedek.

TEODÓRA. Ön, Ernesto!... s mi okozza?

ERNESTO. Megvetése.

TEODÓRA. A mi nincsen.

ERNESTO. Hiszen ön mondá!

TEODÓRA. Hazudtam.

ERNESTO. Nem! Tehát más; de akármi,

Szenvedésünk nem egyenlő;

Eme szörnyű küzdelemben,

Ez örökkétartó harcban:

Néki földi kín jutott csak,

És pokolnak kinja nékem!

TEODÓRA. Ah, fejem! majd szétreped.

ERNESTO. Nékem a szívem reped meg!

TEODÓRA. Ah, Ernesto, könyörüljön!

ERNESTO. Én is, én is arra kérem.

TEODÓRA. Irgalom!

ERNESTO. Nos, irgalom!

Tölem... mért fél?... vagy mit gondol?

(Hozzá közeledve.)

TEODÓRA. Bocsásson meg, hogy ha sértém...

ERNESTO. Sértés — nem! De igazságot!

Az igazságot szeretném!

Azt kérem csak térdenállva,

Könnyes szemmel, könnyes arczczal!

(Letérdel és megragadja Teodóra kezét. Ebben a pillanatban lép be a don Julian szobájába vezető ajtón Severo és az ajtóban megáll.)

SEVERO (félre). Nyomorúltak!

TEODÓRA. Don Severo!

Nyolczadik jelenet.

Teodóra, Ernesto, Severo. Ernesto Teodórától elválva bal felé megy; Severo közelebb lép, Ernesto és Teodóra közé.

SEVERO (Ernestóhoz elfojtott haraggal és halkán, hogy Julian meg ne hallja.)

Szót nem találva, szörnyű dühömet

És megvetésemet tolmácsolót:

Be kell érnem, hogy azt mondjam csupán:

Ön egy alávaló!... távozzék rögtön!

ERNESTO (hasonlóképen).

Mert tisztelem e házat s asszonyát,

S mert ott benn szenved egy súlyos beteg:

Én is beérem annyival, uram,

Hogy önnek im hallgatva válaszoljak.

SEVERO (azt hívén, hogy távozik, bizonyos gúnnyal).

Hallgatni és hajolni: az okosság.

ERNESTO. Nem ért ön: én hajolni nem fogok.

SEVERO. Tehát marad?

ERNESTO. Igen, míg a parancsot

Meg nem ujtja e ház asszonya.

Előbb elmentem volna már örökre,

De Isten vagy a sátán visszatartott.

Ön jött, reám tört s mintha vádjai

Pokolnak lettek volna czinkosi:

Gyökeret vert a lábam, érzém,

S lekötve tart: el nem mozdulhatok.

SEVERO. A szolgálakat hívom: azok botokkal

Ki bírják verni tán.

ERNESTO. Próbálja meg.

(Ernesto egy fenyegető lépést tesz Severo felé; Teodóra közéjük rohanva őket szétválasztja.)

TEODÓRA. Ernesto!

(Azután erélyesen és méltósággal fordul sógora felé.)

Ön felejtí tán, uram,

Hogy az én házam ez, míg férjem él.

És hogy parancsolásra itt e házban

Csupán nekünk kettőnknek van jogunk.

(Ernestóhoz édes hangon.)

Nem érte... az én aggodásomért...

(Ernesto nem tudja titkolni örömét, látva, hogy Teodóra őt védelmezi.)

ERNESTO. Teodóra, ön akarja?

TEODÓRA. Kérem önt.

(Ernesto tiszteletteljesen meghajtja magát és a háttér felé indul.)

SEVERO. Ez a merészség meglep s megzavar,

És sokkal inkább, mint Ernestóé!

(Fenyegetve közeledik Teodórához. Ernesto néhány lépést téve megáll; de rögtön — erőt véve magán — folytatja útját.)

Még föl mered emelni homlokod,
Boldogtalan, s előttem! Földre hajtsd!

(Ernesto az előbbihez hasonló mozdulatot tesz, de erélyesebben.)

Te félnék, gyáva lény! hogyan találsz
Most szót, merészen védelmezni őt?
Beszélni tud a szenvedély!

(Ernesto már a háttérben ismét megáli.)

De tán

Felejtet, hogy kiüztelek e házból,
Melyet vérrel, férjednek vérivel
Beszennyezél! Mért jöttél vissza hát?

(Durván megragadja egyik karját, dühösen földre rántja és mindig
jobban közeledik hozzá.)

ERNESTO (Teodóra és Severo közé rohan s őket szétválasztja).

Ah, nem lehet!... Nem, nem!

Bocsásd el őt,

Hitvány!

SEVERO. Ismét!

ERNESTO. Ismét!

SEVERO. Itt vagy megint!

ERNESTO. Hisz Teodórát sértéd vakmerőn,

(Ettől a pillanattól kezdve többé nem tud uralkodni érzelmein.)

S érezve én, hogy élek, mit tegyek?

Jövök tehát, hogy megbüntesselek,

S hörögve gyávanak nevezzelek!

SEVERO. Engem?

ERNESTO. Igen.

TEODÓRA. Nem, nem!

ERNESTO. Hisz ő akarta!

Mikor azt kelle látnom, hogy dühében

Karját emelte önre, önre!... (Teodórához.)

Igy!

(Severót karján megragadva.)

SEVERO. Hah, szemtelen!

ERNESTO. Lehet; de nem bocsátom!

Volt önnek anyja? És szerette őt?

S tisztelte még jobban? Tisztelje hát,

Azt akarom, ép úgy Teodórát.

Hódoljon e nagy fájdalom előtt!

E nő előtt, ki tiszteletre méltóbb,

Mint önnek anyja volt, hitvány lovag!

SEVERO. Nekem!... ilyet mond!

ERNESTO. S még nem végezék!

SEVERO. Megöllek!...

ERNESTO. Itt vagyok: minél előbb!

(Teodóra el akarja választani őket, de Ernesto szeliden eltávolítja őt egyik kezével, a másikkal még mindig Severót tartva.)

Ön is hisz egy Istent: szükséges ez...

Egy alkotót!... egy örök életet!

Tehát a mint az Ur színe előtt,

Az oltárnál meghajtja térdeit:

Úgy hajtsa meg rögtön e nő előtt!

Le hát!... A porba!...

TEODÓRA. Irgalom!

ERNESTO. A porba!

(Erővel kényszeríti, hogy Teodóra előtt letérdeljen.)

TEODÓRA. Elég, Ernesto!

SEVERO. Ördög és pokol!

ERNESTO. A lábaihoz!

SEVERO. Te!

ERNESTO. ÉN!

SEVERO. Ez asszonyért!

ERNESTO. Igen, ő érte!

TEODÓRA. Csend! ... elég! ne többet!

(Teodóra rémülve mutat d. Julian szobája felé. Ernesto elereszti zsákmányát; Severo fölkel és jobbra huzódik. Teodóra a háttér felé viszi Ernestot, s így Severótól külön, ketten együtt maradnak.)

Kilenczedik jelenet.

Teodóra, Ernesto, Severo később Julian és Mercedes.

JULIAN (a szobából). Bocsáss!

MERCEDES (a szobából). Az Égre — nem!...

JULIAN. Ők itt... menjünk!...

TEODÓRA (Ernestót magával vonszolva).

Távozzék rögtön!...

SEVERO (Ernestóhoz). Majd leszámolunk!

ERNESTO. Készen vagyok!

(Ebben a pillanatban jelen meg Julian Mercedesre támaszkodva, sápadtan, megtörten, csaknem haldokolva. Severo elől jobbra; Ernesto és Teodóra a háttérben egymás mellett.)

JULIAN. Együtt! ... Hová? ... Fogják el!

Futnak szemem elől! ... Az árulók!

(Utánok akar rohanni, de nincs ereje, ingadozik.)

SEVERO (segítségére sietve). Nem, nem!

JULIAN. Severo, ők megcsaltak engem!...

Hazudtak, ámitottak! ... nyomorultak!

(Míg e szavakat mondja, Mercedes és Severo a karszékhez viszik.)

Ott!... Nézd!... Az a kettő... ő és Ernesto!
Mért vannak együtt?...

TEODÓRA, ERNESTO (egymástól elválva).

Nem!

JULIAN. S miért nem jönnek?

Teodóra!...

TEODÓRA (karjait kitarva, de a nélkül, hogy közelednék).

Juliánom!...

JULIAN. Kebelemre!

(Teodóra Julian karjaiba rohan, ki őt hevesen keblére öleli. —

Szünet. — Severóhoz.)

Látod?...látod?... Tudom, hogy megcsal engem!

S most itt szorítom karjaim között!...

S megölhetem!... S meg is érdemli azt!...

És nézem... nézem őt!... és nem birom!

TEODÓRA. Julian!...

JULIAN. S az ott?... (Ernestóra mutatva.)

ERNESTO. Uram!...

JULIAN. S én őt szerettem!...

Hallgass!... Ide!...

(Ernesto közelebb lép. Teodóráat a földre nyomva.)

Még én ura vagyok!

TEODÓRA. Tied!... tied!...

JULIAN. Ne hazudj!... Ne csalj megint!...

MERCEDES. Az Istenért!... (Megnyugtadni igyekszik.)

SEVERO (szintén). Julian!...

JULIAN (Severóhoz és Mercedeshez.) Hallgassatok!

(Teodórához.) Szivedbe látok!... te szereted őt!

(Teodóra és Ernesto tiltakozni akarnak, de nem engedi szólni őket.)

Hisz Madrid... egész Madrid tudja már!

- TEODÓRA. Nem!
- ERNESTO. Nem, atyám!
- JULIAN. Tagadják!... s még tagadják!
Hisz oly világos! hisz lelkemben érzem!
Mert ez a tűz, mely éget és emészt,
Lángjával megvilágítja agyam'.
- ERNESTO. Csalás, hűtlenség, árulás — mind, mind:
Az örület, a láz szülöttje csak!
Hallgasson rám, uram!
- JULIAN. Megcsalsz megint!
- ERNESTO (Teodórára mutatva). Ártatlan ő!
- JULIAN. Nem!... Nem hiszek neked!...
- ERNESTO. Atyámnak emlékére, oh uram!
- JULIAN. Atyádnak emlékét ne sértegesd!
- ERNESTO. Anyám utolsó csókjára tehát!
- JULIAN. E homlokodon nincs az ő csókja már.
- ERNESTO. Megesküszöm akármire, atyám!
Megesküszöm!
- JULIAN. Nem kell az esküvés,
Sem a csalárd beszéd s ellenvetés.
- ERNESTO. Nos, mit kíván tehát?
- TEODÓRA. Szólj, mit kívánsz?
- JULIAN. Tényeket!
- ERNESTO. Mit akar, Teodóra?... Mit kér?
- TEODÓRA. Én nem tudom!... Ernesto, mit tegyünk?
- JULIAN (a ki lázas tekintettel és ösztönszerű bizalmatlansággal követi minden mezdulatukat).
Ah! hát szemem láttára összebujtok?
Tanácskoztok? ... Látom!... Alávalók!

ERNESTO. A láz mutatja azt, mit látni vél.

JULIAN. A láz! Ez égeté el azt a hálót,

Melyet szemem elé kötöttetek;

Elégeté és végre látok tisztán!

Egymásra mért néztek most, árulók?

Szemed mitől ragyog? Beszélj, Ernesto!

Nem könny ragyogása az! Jöjj csak közelebb...

Még — még!

(Kényszeríti, hogy közelebb lépjen hozzá; a fejét lehajtja kezével, míg végre térdre esik előtte. Ekképen Teodóra Julian mellett áll, Ernesto pedig lábainál térdel. Ily helyzetben simítja végig arczát és szeméit Ernestónak.)

Látod?... nem könny!... hisz szárazok!

ERNESTO. Bocsánat!...

JULIAN. Ime, ha bocsánatot

Kérsz tőlem, úgy bevallod bűnödöt!

ERNESTO. Nem! Nem!

JULIAN. Igen, igen!

ERNESTO. Nem úgy, uram!

JULIAN. Nos nézzetek egymás szemébe hát!...

SEVERO. Julian!

MERCEDES. Uram!

JULIAN (Teodórához és Ernestóhoz).

Nos, hát félték talán?

Hát nem testvér-kapocs van köztetek?

A szűk pillák alól villanjanak

Elő a léleknek sugárai,

Hadd lássam így közletről fényöket,

Hogy tiszta fény-e csak, vagy tűzsugár!

Te is, Teodóra... meg kell lenni... jöjj...
Mindketten... közelebb! még közelebb!

(Teodórát is a földre nyomja, egymáshoz közelebb hozza és egymás szemébe nézni kényszeríti őket.)

TEODÓRA (heves erőfeszítéssel kiszakítva magát).

Ah, nem!

ERNESTO (szabadulni akar, de Julian erősen tartja).

Azt nem!

JULIAN. Szeretitek egymást!...

Szeretitek!... Igen!... jól láttam én!

Az életedet! (Ernestóhoz.)

ERNESTO. Igen!

JULIAN. A véredet!

ERNESTO. Ah, mindent! mindent!

JULIAN (térdre kényszerítve őt). Csendesen!

TEODÓRA (férjét visszatartva). Julian!

JULIAN. Te őt védelmezed?... Védelmezed!...

TEODÓRA. Nem érte! nem!

SEVERO. Az Istenért!...

JULIAN (Severóhoz). Hallgass!

Te rossz barát!... Te rossz fiú!...

(Lábaihoz nyomva őt.)

ERNESTO. Atyám!

JULIAN. Te hűtlen!... Áruló, te!

(Ismét a földre gyűri.)

ERNESTO. Nem, atyám!

JULIAN. A becstelenség bélyegét sütöm

Arczodra most kezemmel... aztán karddal!

(Végző erőfeszítéssel fölegyenesedik és arczul csapja Ernestót.)

ERNESTO (borzasztóan felsikolt, fölemelkedik és balra félrehúzódik, arczát eltakarva).

Ah! Jaj!...

SEVERO (Ernesto felé emelve karját).

Igazság!

TEODÓRA.

Isten!

(Kezeivel eltakarva arczát, jobbra egy karszékbe hanyatlik.)

MERCEDES (Ernestóhoz, mintegy Juliant mentegelve).

Örület volt!

(Ez a négy kiáltás gyors egymásutánban. — A rémület és bámulás pillanatai. — Julián még mindig állva és Ernestóra nézve, Mercedes és Severo őt támogatva.)

JULIAN. Nem örület, az Égre! büntetés!

Mit gondoltál, hálátlan áruló?

MERCEDES. Menjünk...

SEVERO.

Jöjj, Julian...

JULIAN.

Most már megyek!

(Kinosan indul Mercedestől és Severótól támogatva, szobája felé; de néha-néha megáll, s nézi Ernestót és Teodórárt.)

MERCEDES. Gyorsan, Severo!

JULIAN.

Nézd!... az alávalók!...

Igazság volt!... Ugy-e?... Én azt hiszem!

SEVERO. Julian, az Istenért!

JULIAN.

Te vagy csupán,

Ki engemet szeretted!... (Megölelve őt.)

SEVERO.

Én bizonynyal!

JULIAN (megy tovább; az ajtónál megáll és ismét nézi őket).

S ő értte sír!... és nem jön én velem!...

Reám se néz!... nem látja, hogy haldoklom!...

Hogy meghalok... igen!...

SEVERO. Jer, Julian!

JULIAN. Megállj... várj egy kicsit...

(Megállva az ajtóban.)

Gyalázatért

Gyalázat!... Ah!... Isten veled, Ernesto!

(Julian, Severo és Mercedes jobbra el.)

Tizedik jelenet.

Teodóra, Ernesto. Ernesto az asztal melletti székbe hanyatlik, Teodóra még mindig a székben jobbra.

ERNESTO (félre). Mit használ tehát a hűség!

TEODÓRA (félre). Mit használ az ártatlanság!

ERNESTO (félre). Lelkem kezd homályosúlni!

TEODÓRA (félre). Légy irgalmas, Istenem!

ERNESTO (félre). Szörnyű végzet!

TEODÓRA (félre). Szomorú sors!

ERNESTO (félre). Szegény gyermek!

TEODÓRA (félre). Szegény Ernest!

SEVERO (belülről: a következő kiáltások a legnagyobb aggodalom kitörései).

Testvér!

MERCEDES. Ah, segítség!

PEPITO. Gyorsan!

(Ernesto és Teodóra fölkelnek és egymáshoz közelednek.)

TEODÓRA. Jajkiáltás!...

ERNESTO. A halálé!...

TEODÓRA. Menjünk gyorsan!

ERNESTO. Hova?

TEODÓRA. Oda!

ERNESTO (visszatartva Teodórát). Nem lehet.

TEODÓRA. Miért nem? Én

Akarom, hogy éljen! (Aggódással.)

ERNESTO (aggódva). Én is!

De bemenni...

(D. Julian szobája felé mutatva.)

TEODÓRA. Én megyek.

(A szoba felé rohanva.)

Utolsó jelenet.

Teodóra, Ernesto, Severo, Pepito. A személyek elrendezése: Ernesto a színpad közepén állva; Teodóra don Julian szobájának ajtajában; Severo, a ki Pepito után jön ki a szobából, útját állja Teodórának.)

PEPITO. Hova?

TEODÓRA (kétségbeesett aggódással).

Látni akarom!

PEPITO. Nem lehet!

SEVERO. Nem, senkinek sem!

Ez a nő az én házamban!... (Fiához.)

Gyorsan... dobd ki ezt az asszonyt!...

Irgalom nélkül!... Azonnal!

ERNESTO. Mit mond?

TEODÓRA. Én örült vagyok!

SEVERO. Álljon bár anyád elédbe,

E gonosz nő védelmére,

Teljesítned kell parancsom!

Bármint kérne, könyörögne!
Hogyha sír is... semmi, sírjon!

(Fokozott haraggal fiához.)

Ki vele!... vagy megölöm!

TEODÓRA. Julián parancsolá?...!

SEVERO. Julian, igen!

ERNESTO. A férje?...

Nem lehet!

TEODÓRA. Hadd lássam őt!...

SEVERO. Lássad őt hát, ámde aztán...

Fuss e helyről!

PEPITO (mintegy megakadályozni akarva).

De atyám!

SEVERO (Pepitót félre húzva). Engedd!...

TEODÓRA. Hisz nem bizonyos!

PEPITO. Szörnyűség!

TEODORA. Hisz ez hazugság!

SEVERO. Jöjj hát, Teodóra... és nézd!

(Egyik karját megfogva az ajtóhoz viszi őt és a függönyt félrehúzva az ágy felé mutat.)

TEODÓRA. Ő!... Julian!... Juliánom!...

Ő meghalva!...

(Ezt mondva megfelelő tragikai mozdulatokban visszafelé jön és a színpad közepén összerogy.)

ERNESTO (arczát eltakarva).

Oh, atyám!

(Szünet. Severo haragos tekintettel nézi őket.)

SEVERO (fiához, Teodórára mutatva).

Dobd ki rögtön!

ERNESTO (testével fődözi Teodórát).

Ah, kegyetlen!

PEPITO (habozva). De atyám!...

SEVERO (fiához). Parancsolom!

Habozol tán?

ERNESTO. Irgalom!

SEVERO. Igen: irgalom! a mint ő

Irgalmas volt véle szemben (Betelé mutatva.)

ERNESTO. Ah, miként ég, forr a vérem!

Ki ez országból!

SEVERO. Mindegy már.

ERNESTO. Meghalok!

SEVERO. Rövid az élet.

ERNESTO. Még utószor!

SEVERO (fiához). Nem: vezesd.

ERNESTO. Ő ártatlan! a hitemre

Esküszöm!...

PEPITO (mintegy engesztelni akarva).

Atyám!...

SEVERO (fiához, megvetőleg mutatva Ernestóra).

Hazugság.

ERNESTO. Betaszítasz az örvénybe?

Nem küzdök hát, hadd sodorjon!

Nem tudom, ő mit gondol majd

(Teodórára mutatva.)

A világról és te rólad,

Mert elnémult im az ajka

S elfáradt a gondolatja.

De hogy én mit gondolok:

Azt elmondom íme halljad!

SEVERO. Hasztalan! s nem gátol engem,
Hogy ha kell, magam...

(Teodórához akarva közeledni.)

PEPITO (visszatartva őt). Atyám!

ERNESTO. Nem! (Szünet.)

E nőhöz senki ne nyúljon: ő enyém!

A világ akarta így: tehát legyen.

Ő hozta karjaimba: jöjj, Teodóra!

(Főlemeli és karjai közt tartja most, vagy más pillanatban, a mint a szereplő művész jobbnak véli.)

Te kitaszítod őt!... Mi engedünk.

SEVERO. Hát végre im!... alávaló!...

PEPITO. Nyomorult!

ERNESTO.

Minden. Most már igaz!... Most már bevallom!

Akartok szenvedélyt?... Nos... szenvedély,

És örület tehát!... Vagy tán szerelmet?

Nos hát szerelem! örök és végtelen!

Még többet is?... Legyen! nem félek én!

S mondjátok el!... hogy e derék várost

Hadd fussa be a hír minél előbb!

De majdha kérdi bárki tőletek,

Ez aljasság szerzője hogy ki volt:

Feleljetek: «te is, bár nem tudád;

S veled együtt a bárgyu fecsegők!»

Jöjj, Teodóra, tiszta homlokodra

Anyámnak árnya hintse csókjait.
Isten velünk!... immár enyém!... fölöttem
S fölöttetek ítéljen majd az Ur!

(Készül magával vinni Teodórárt, miközben daczosan és megvetőleg
néz mindnyájokra, Severo és Pepito az előtérben, a jelenetnek meg-
felelő állásban)

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Az Olcsó Könyvtár kötve!

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelenő **Olcsó Könyvtár**-nak következő kötetei kaphatók osinós vörös vászonkötésekben:

Alarcon Péter, A háromszögű kalap és más beszédek. Spanyol eredetiből fordította Haraszti Gyula.	1 K 20 f.
Andersen. Regék és mesék. — Képes könyv képek nélkül.	1 K 40 f.
Arany János. Buda halála. Hún rege.	1 K 40 f.
Arany László. Magyar népmese-gyűjtemény.	1 K 80 f.
Balzac Honoré, Grandet Eugenia. Ford. Toldi L.	1 K 40 f.
Berczik Árpád. Himny dalai. Vigjáték 3 felvonásban	1 K 20 f.
Berzsenyi Daniel versei.	1 K 40 f.
Csiky Gergely. Arnyképek. Elbeszélések.	1 K 60 f.
Czuczor költeményei. I. Lyrai költemények. II. Népies költeményei. III. Hőskölteményei és meséi.	2 K.
Eliot György. A vízi malom. Reg. Ford. Váczy J. 2 köt. 3 K 60 f.	
Fenini Cæsar, Az olasz irodalom rövid története. Olaszból fordította Zigány Árpád.	1 K 40 f.
Garay János balladái és életképei.	1 K 40 f.
Katona József Bánk bán. Arany János jegyzetivel.	1 K 60 f.
Kerényi Frigyes összes költeményei. 1840—1851.	1 K 60 f.
Kisfaludy Károly versei.	1 K 40 f.
Kisfaludy Károly vig beszélei.	1 K 40 f.
Kisfaludy Sándor összes regéi. Két kötet.	3 K.
Kölcsey Ferencz versei.	1 K 60 f.
— Szónoki művei.	1 K 40 f.
Legouve Ernest. Az olvasás művészete. Ford. Feleki J.	1 K 50 f.
Macaulay T. B., Tanulmányai. I. Byron. II. Johnson Samuel. III. Milton. IV. Machiavelli. V. Lord Bacon. VI. A pápaság. VII. Barére Bertrand. VIII. Nagy Frigyes.	3 K 20 f.
Magyar népmese gyűjtemény. Kiadta Arany L.	1 K 80 f.
Milton János. Az elveszett paradicsom. Ford. Jánosi G.	1 K 60 f.
Occioni Onorato. A latin irodalom története.	2 K 40 f.
Pálffy Albert. A báróné levelei. Beszély.	1 K 20 f.
Petrarca összes szerelmi sonettjei. Ford. Rado A.	1 K 40 f.
Puskin Sándor. Anyegin Eugén. ford. Bérczy Károly.	1 K 60 f.
Sand György. Indiána. Francziából. Récsi Emil.	1 K 40 f.
Sophokles tragoediái. Fordította Csiky Gergely.	5 K.
Taine H. Művészet-bölcséleti elbádásai. I. Az eszmény a művészetben. II. A görög művészet bölcselete. III. Az olasz művészet bölcselete. IV. A németalföld művészet bölcselete.	2 K 40 f.
Tennyson Alfred. Költői beszédek. I. Arden Enoch. II. Király idyllek.	1 K 60 f.
Turgenyev Sz. Iván. Egy vadász iratai. Ford. Osopoy L.	2 K.
Vadnai Károly. A kis tündér. Regény.	1 K 80 f.
Vörösmarty Mihály. Zalán futása.	1 K 50 f.
Zrinyi Miklós gróf. Szigeti vessedelem.	1 K 40 f.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

